יבמות

עין יעקב

geulaquiz.com

פרק א

א יבמות פרק א - א תַּנְיָא: (ויקרא יט) ״אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ״ וְגוֹ׳. יָכוֹל אָמַר לוֹ אָבִיו: הָטְמֵא. אוֹ שֶׁאָמַר לוֹ: אַל תַּחֲזִיר, יָכוֹל יִשְׁמַע לוֹ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ, אֲנִי ה׳״, כֻּלְּכֶם חַיָּבִין בִּכְבוֹדִי! תַּנְיָא: יָכוֹל יְהֵא בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ דּוֹחֶה שַׁבָּת? תַּלְמוּד לוֹמַר: (שם) ״אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ״, כֻּלְּכֶם חַיָּבִין בִּכְבוֹדִי! תַּנְיָא: יָכוֹל יִתְיָרֵא אָדָם מִבֵּית הַמִּקְדָּשׁ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ״, נֶאֱמַר ׳שְׁמִירָה׳ בְּשַׁבָּת, וְנֶאֱמַר ׳מִשְׁמֶרֶת׳ בַּמִּקְדָּשׁ, מַה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בְּשַׁבָּת, לֹא מִשַּׁבָּת אַתָּה מִתְיָרֵא, אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַשַּׁבָּת, אַף מִשְׁמֶרֶת הָאֲמוּרָה בַּמִּקְדָּשׁ, לֹא מִמִּקְדָּשׁ אַתָּה מִתְיָרֵא, אֶלָּא מִמִּי שֶׁהִזְהִיר עַל הַמִּקְדָּשׁ. וְאֵיזֶה הוּא מוֹרָא מִקְדָּשׁ? לֹא יִכָּנֵס אָדָם בְּהַר־הַבַּיִת בְּמַקְלוֹ, בְּמִנְעָלוֹ, בַּאֲפֻנְדָּתוֹ וּבְאָבָק שֶׁעַל רַגְלָיו, וְלֹא יַעֲשֶׂנּוּ קַפְנְדַּרְיָא, וּרְקִיקָה מִקַּלְיָחְמֶר. וְאֵין לִי אֶלָּא בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״אֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ וּמִקְדָּשִׁי תִּירָאוּ״, מַה שְׁמִירָה הָאֲמוּרָה בְּשַׁבָּת, לְעוֹלָם! אַף מוֹרָא הָאֲמוּר בַּמִּקְדָּשׁ, לְעוֹלָם!

ב ב מִשְׁנָה. בֵּית שַׁמַּאי מַתִּירִין אֶת הַצָּרוֹת לָאֲחִים, וּבֵית הִלֵּל אוֹסְרִין. חָלְצוּ, בֵּית שַׁמַּאי פּוֹסְלִין מִן הַכְּהֻנָּה, וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין. נִתְיַבְּמוּ, בֵּית שַׁמַּאי מַכְשִׁירִין וּבֵית הִלֵּל פּוֹסְלִין. אַף עַל פִּי שֶׁאֵלּוּ אוֹסְרִין וְאֵלּוּ מַתִּירִין, אֵלּוּ פּוֹסְלִין וְאֵלּוּ מַכְשִׁירִין, לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שַׁמַּאי מִלְּשָׂא נָשִׁים מִבֵּית הִלֵּל, וְלֹא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי. כָּל הַטָּהֳרוֹת וְהַטֻּמְאוֹת שֶׁהָיוּ אֵלּוּ מְטַהֲרִין וְאֵלּוּ מְטַמְּאִין, לֹא נִמְנְעוּ עוֹשִׂין טָהֳרוֹת אֵלּוּ עַל גַּב אֵלּוּ. [ובברייתא פירש יותר]. (ואמר: לֹא נִמְנְעוּ בֵּית שַׁמַּאי לִשָּׂא נָשִׁים מִבֵּית הִלֵּל, וְלֹא בֵּית הִלֵּל מִבֵּית שַׁמַּאי, לְלַמֶּדְךָ, שֶׁאַהֲבָה וְרֵעוּת נוֹהֲגִין זֶה בָּזֶה, לְקַיֵּם מַה שֶּׁנֶּאֱמַר: (זכריה ח) ״וְהָאֱמֶת וְהַשָּׁלוֹם אֶהֱבוּ״).

ג [גְּמָרָא. תַּנְיָא, רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: כָּל תֵּבָה שֶׁצְּרִיכָה לָמֶ״ד בִּתְחִלָּתָהּ, הִטִּיל לָהּ הַכָּתוּב הֵ״א בְּסוֹפָהּ, וְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: כְּגוֹן ׳אֵילִם׳ (שמות טז) ׳אֵלִימָה׳. ׳מַחֲנַיִם׳ (ש׳ב יז) ׳מַחֲנָיְמָה׳. ׳מִצְרַיִם׳ (בראשית יב) ׳מִצְרַיְמָה׳. (במדבר לג) ׳דִּבְלָתַיִם׳ ׳דִּבְלָתַיְמָה׳. (יחזקאל ח) ׳יְרוּשָׁלַיִם׳ (ד״ה א ה). ׳מִדְבָּרָה׳].

ד ג אִיכָּא מַאן דְּאָמַר: לֹא עָשׂוּ בֵּית שַׁמַּאי כְּדִבְרֵיהֶם, דְּהָא בֵּית הִלֵּל רוּבָּא. וְאִיכָּא מַאן דְּאָמַר: עָשׂוּ, דְּכִי אָזְלִינַן בָּתַר רוּבָּא, הֵיכָא דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ, הָכָא בֵּית שַׁמַּאי מְחַדְּדֵי טְפֵי.

ה ד שָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: ׳צָרַת־הַבַּת׳ מַהוּ? אָמַר לָהֶם: מַחֲלֹקֶת בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל. וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי? אָמַר לָהֶם: [מִפְּנֵי] מָה אַתֶּם מַכְנִיסִין רֹאשִׁי בֵּין שְׁנֵי הָרִים גְּדוֹלִים, בֵּין שִׁתֵּי מַחֲלֹקוֹת גְּדוֹלוֹת, בֵּין בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל? מִתְיָרֵא אֲנִי שֶׁמָּא יָרְצוּ גַּלְגַּלְתֵּי. אֲנִי מֵעִיד לָכֶם עַל שִׁתֵּי מִשְׁפָּחוֹת גְּדוֹלוֹת שֶׁהָיוּ בִּירוּשָׁלַיִם, מִשְׁפַּחַת בֵּית עַכְמָאי מִבֵּית צְבוֹעִים, וּמִשְׁפַּחַת בֵּית קָפָּאי מִבֶּן מְקוֹשֵׁשׁ, שֶׁהֵן בְּנֵי צָרוֹת, וּמֵהֶם כֹּהֲנִים גְּדוֹלִים, וְשִׁמְּשׁוּ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ.

ו בִּימֵי רַבִּי דּוֹסָא בֶּן הָרְכִינַס הִתְּרוּ צָרַת הַבַּת לָאֲחִין, וְהָיָה הַדָּבָר קָשֶׁה לַחֲכָמִים, מִפְּנֵי שֶׁחָכָם גָּדוֹל הָיָה, (וזקן) וְעֵינָיו (כהות) [קָמוּ] מִלְּבוֹא לְבֵית הַמִּדְרָשׁ. אָמְרוּ: מִי יֵלֵךְ וְיוֹדִיעֵהוּ? אָמַר לָהֶם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אֲנִי אֵלֵךְ. וְאַחֲרָיו מִי? רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. וְאַחֲרָיו מִי? רַבִּי עֲקִיבָא. הָלְכוּ וְעָמְדוּ עַל פֶּתַח בֵּיתוֹ. נִכְנְסָה שִׁפְחָתוֹ, אָמְרָה לוֹ: רַבִּי, חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל בָּאִין אֶצְלֶךָ. אָמַר לָהּ: יִכָּנְסוּ, וְנִכְנְסוּ. תְּפָסוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, הוֹשִׁיבוֹ עַל מִטָּה שֶׁל זָהָב. אָמַר לוֹ: רַבִּי, אֻמַּר לוֹ: רַבִּי, תַּלְמִידְךָ אַחַר וְיֵשֵׁב. אָמַר לוֹ: מִי הוּא? אָמַר לוֹ: רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה. אָמַר לוֹ: וְיֵשׁ לוֹ בֶּן לַעֲזַרְיָה חֲבֵרֵנוּ? קְרָא עָלָיו הַמִּקְרָא הַזֶּה: (תהלים לז) ״נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי וְלֹא רָאִיתִי צַדִּיק נֶעֱזָב וְזַרְעוֹ מְבַקֶּשׁ לָחֶם״. תְּפָסוֹ וְהוֹשִׁיבוֹ עַל מִטָּה שֶׁל זָהָב. אָמַר לֵיהּ: רַבִּי, אֻמַּר לְתַלְמִידְךָ אַחַר וְיֵשֵׁב. אָמַר לוֹ: וּמִי הוּא? אָמַר לוֹ: עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף. אָמַר לוֹ: אַתָּה הוּא עֲקִיבָא בֶּן יוֹסֵף שֶׁשִּׁמְּךָ הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ? שֵׁב בְּנִי, שֵׁב, כְּמוֹתְךָ יִרְבּוּ בְיִשְׂרָאֵל. (קרא עליו מקרא זה: (קהלת ז) ״טוב שם משמן טוב״.) הִתְחִילוּ מְסוֹבְבִין אוֹתוֹ בַּהֲלָכוֹת, עַד שֶׁהִגִּיעוּ לְצָרַת הַבַּת. אָמְרוּ לוֹ: צָרַת הַבַּת מַהוּ? אָמַר לָהֶם: מַחֲלֹקֶת בֵּית שַׁמַּאי וּבֵית הִלֵּל. הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי? אָמַר לָהֶם: ׳דּוֹסָא׳ שְׁמַעְתֶּם? אוֹ ׳בֶּן־הָרְכִינַס׳ שְׁמַעְתֶּם? אָמְרוּ לוֹ: חַיֵּי רַבִּי, סְתָם שָׁמַעְנוּ. אָמַר לָהֶם: אַף קָטָן יֵשׁ לִי, בְּכוֹר שָׁטָן (שנון) הוּא, וְיוֹנָתָן שְׁמוֹ, וְהוּא מִתַּלְמִידֵי שַׁמַּאי, וְהִזָּהֲרוּ בּוֹ, שֶׁלֹּא יְקַפַּח אֶתְכֶם בַּהֲלָכוֹת, לְפִי שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת תְּשׁוּבוֹת בְּצָרַת הַבַּת שֶׁהִיא מַתֶּרֶת. אֲבָל מֵעִיד אֲנִי עָלַי שָׁמַיִם וָאָרֶץ, שֶׁעַל מְדוּכָה זוֹ יָשַׁב חַגַּי הַנָּבִיא, וְאָמַר שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: צָרַת הַבַּת אֲסוּרָה, עַמּוֹן וּמוֹאָב מְעַשְּׂרִים מַעֲשֵׂר עָנִי בַּשְּׁבִיעִית, וּמְקַבְּלִין גֵּרִים מִן הַקַּרְדּוֹיִים וּמִן הַתַּרְמוּדִיִּים. תָּנָא: כְּשֶׁנִּכְנְסוּ נִכְנְסוּ בְּפֶתַח אֶחָד, וּכְשֶׁיָּצְאוּ יָצְאוּ בִּשְׁלֹשָׁה פְּתָחִים.

ז פָּגַע בּוֹ בְּרַבִּי עֲקִיבָא, אַקְשֵׁי לֵיהּ, וְאוֹקְמֵיהּ. אָמַר לוֹ: אַתָּה הוּא עֲקִיבָא, שֶׁשִּׁמְּךָ הוֹלֵךְ מִסּוֹף הָעוֹלָם וְעַד סוֹפוֹ? אַשְׁרֶיךָ שֶׁזָּכִיתָ לְשֵׁם, וַעֲדַיִן לֹא הִגַּעְתָּ לְרוֹעֵה בָּקָר. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: וַאֲפִלּוּ לְרוֹעֵה צֹאן.

ח ה רַבִּי יוֹחָנָן וְסָבְיָא אַמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין מְקַבְּלִין גֵּרִים מִן הַתַּרְמוֹדִיִּים. פְּלִיגֵי בָּהּ רַבִּי יוֹחָנָן וְסָבְיָא, חַד אָמַר: מִשּׁוּם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה, וְחַד אָמַר: מִשּׁוּם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם. בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר: מִשּׁוּם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה, קָסָבַר: [גּוֹי] עוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל, הַוָּלָד מַמְזֵר. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: מִשּׁוּם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, מַאי הִיא? פְּלִיגֵי בָּהּ רַב יוֹסֵף (ורב כהנא) [וְרַבָּנָן], וְתַרְוַיְיהוּ מִשְׁמֵיהּ דְּרַבָּה בַּר בַּר חַנָּה, חַד אָמַר: תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרֵי וְשִׁיתָּא אַלְפֵי קַשְׁתּוּיֵי, וְחַד אָמַר: תְּרֵיסַר אַלְפֵי גַּבְרָא וּמִינַיְיהוּ שִׁיתָּא אַלְפֵי קַשְׁתּוּיֵי, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ גּוֹיִים [עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת] לַהֵיכָל, הַכֹּל נִפְנוּ עַל פֶּה וְזָהָב, וְהֵם נִפְנוּ עַל פֶּה וְזָהָב, וְהֵם נִפְנוּ עַל בְּנוֹת יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁנֶּאֱמַר: (איכה ה) ״נָשִׁים בְּצִיּוֹן עִנּוּ, בְּתוּלוֹת בְּעָרֵי יְהוּדָה״. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: פָּסוּק זֶה שַׂר־הָעוֹלָם אָמָרוֹ: (תהלים לז) ״נַעַר הָיִיתִי גַּם זָקַנְתִּי״. מַאן אָמְרָה? אִילֵימָא קוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא, מִי אִיכָּא זְקָנָה קַמֵּיהּ? וְאֶלָּא דָּוִד אָמְרָה, מִי קָשִׁישׁ כּוּלֵּי הַאי? אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ: שַׂר־הָעוֹלָם אָמָרוֹ. וְאָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מַאי דִּכְתִיב: (איכה א) ״יָדוֹ פָּרַשׂ צָר עַל כָּל מַחֲמַדֶּיהָ״, זֶה עַמּוֹן וּמוֹאָב, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנְסוּ גּוֹיִים [עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת] לַהֵיכָל, הַכֹּל נִפְנוּ עַל פֶּה וְזָהָב, וְהֵם נִפְנוּ עַל סֵפֶר תּוֹרָה, אָמְרוּ: זֶה שֶׁכָּתוּב בּוֹ (דברים כג) ״לֹא יָבֹא עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי בִּקְהַל ה׳״, יִשָּׁרֵף בָּאֵשׁ! (איכה א) ״צִוָּה ה׳ לְיַעֲקֹב סְבִיבָיו צָרָיו״. אָמַר רַב: כְּגוֹן הוּמַנְיָא לְפוּם נַהֲרָא.

ט אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב אַסִי: נָכְרִי שֶׁקִּדֵּשׁ בַּזְּמַן הַזֶּה, חוֹשְׁשִׁין לְקִדּוּשָׁיו, שֶׁמָּא מְעַשֶּׂרֶת הַשְּׁבָטִים הוּא. וְהָא, כָּל דְּפָרִישׁ מֵרוּבָּא פָּרִישׁ? בְּדוּכְתָּא דְּקָבִיעִי, דְּאָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא: (מ״ב יח) ״וַיְנַחֵם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר, נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי״. ׳חָלַח׳, זֶה (חלואות) [חִלָּזוֹן]. ׳וְחָבוֹר׳, זֶה חַדְרָיִב. ׳נְהַר גּוֹזָן׳, זוֹ גִּינְזָק. ׳וְעָרֵי מָדַי׳, זֶה חַמְדָּן וְחַבְרוֹתֶיהָ, וְאַמְרֵי לָהּ: זוֹ נִיהָר וְחַבְרוֹתֶיהָ. [׳חַבְרוֹתֶיהָ׳ מַאן? אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּרֵךְ מוֹשְׁכֵי חִידְקֵי וְדוּמְקָיָא. ׳פְּסוּלֵי דְּתַרְמוּד׳ מִשּׁוּם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה, וַהֲינוּ דְּאַמְרֵי אִינְשֵׁי: קַבָּא רָבָא וְקַבָּא זוּטָא מַגַּנְדֵּר וְאָזֵיל לִשְׁאוֹל, וּמִשְׁאוֹל לְתַרְמוּד, וּמִתַּרְמוּד לְמֵישָׁן, וּמִמֵּישָׁן לְהַרְפַּנְיָא]:

פרק ב

א **יבמות פרק ב** - ז אִסּוּר קְדֻשָּׁה, שְׁנֵיּוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים. וְאַמַּאי קָרֵי לֵיהּ ׳אִסּוּר קְדֻשָּׁה׳? אָמַר אַבַּיֵי: כָּל הַמְקֻיָּם דִּבְרֵי חֲכָמִים, נִקְרָא קָדוֹשׁ. אָמַר לֵיהּ רָבָא: וְכָל שֶׁאֵינוֹ מְקֻיָּם דִּבְרֵי חֲכָמִים, קָדוֹשׁ הוּא דְּלָא מִקְרֵי, רָשָׁע נַמִּי לָא מִקְרֵי? אֶלָּא אָמַר רָבָא: קָדֵשׁ עַצְמְךָ בַּמֻּתָּר לְךָ.

ב ח אָמַר רָבָא: רָמְז לִשְׁנֵיּוֹת מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? שֶׁנֶּאֱמַר: (ויקרא יח) ״כִּי אֶת כָּל הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵל עָשׂוּ אַנְשֵׁי הָאָרֶץ אֲשֶׁר לִפְנֵיכֶם״. ׳הָאֵל׳, קָשׁוֹת, מִכְּלַל דְּאִיכָּא רַכּוֹת. וּמַאי נִינְהוּ? שְׁנֵיּוֹת. וּמַאי מַשְׁמַע, דְּהַאי ׳אֵל׳ לִישְׁנָא דְּקֻשְׁיָא הוּא? דִּכְתִיב: (יחזקאל יז) ״וְאֶת אֵילֵי הָאָרֶץ לָקָח״. לֵימָא פְּלִיגָא דְּרַבִּי לֵוִי? דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי: קָשֶׁה עָנְשָׁן שֶׁל מִדּוֹת יוֹתֵר מֵעָנְשָׁן שֶׁל עֲרָיוֹת, שֶׁזֶּה נֶאֱמַר בָּהֶן ׳אֵל׳, וְזֶה נֶאֱמַר בָּהֶן ׳אֵלֶּה׳. ׳אֵל׳ קָשֶׁה, ו׳אֵלֶּה׳, קָשֶׁה מִ׳אֵל׳. גַּבֵּי עֲרָיוֹת נַמִּי הָא כְּתִיב ׳אֵלֶּה׳! הַהוּא, לְמֵעוּטֵי מִדּוֹת מִכָּרֵת. אֶלָּא מַאי חוּמְרַיְיהוּ? הָנֵי, אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה, הָנֵי, לָא אֶפְשָׁר בִּתְשׁוּבָה. רַב יְהוּדָה אָמַר: מֵהָכָא: (קהלת יב) ״וְאָזְנַי וְחִקֵּר תִּקֵּן מְשָׁלִים הַרְבֵּה״. וְאָמַר עוּלָא, אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: קֹדֶם שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה, הָיְתָה תּוֹרָה דּוֹמָה לִכְפִיפָהשֶׁאֵין לָהּ אָזְנַיִם, עַד שֶׁבָּא שְׁלֹמֹה וְעָשָׂה לָהּ אָזְנַיִם. רַבִּי אוֹשַׁעְיָא אָמַר: מֵהָכָא: (משלי ד) ״פְּרָעֵהוּ אַל תַּעֲבָר בּוֹ, שְׁטֵה מֵעָלָיו וַעֲבֹר״. אָמַר רַב אַשִׁי: מָשָׁל דְּרַבִּי אוֹשַׁעְיָא, לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה? לְאָדָם מְשַׁמֵּר פַּרְדֵּס, מְשַׁמְּרוֹ מִבַּחוּץ, כֵּילּוֹ מְשָׁתַּמֵּר. מִבִּפְנִים, שֶׁלְּפָנָיו מְשָׁתַּמֵּר, שֶׁלְּאַחֲרָיו אֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּר. וְהָא דְּרַב אַשִׁי, בְּדוּתָא הִיא, הָתָם, שֶׁלְּפָנָיו מִיהָא מִשְׁתַּמֵּר, הָכָא, אִי לָאו שְׁנֵיּוֹת, פָּנַע בְּעֶרְוָה גּוּפָהּ. רַב כַּהֲנָא אָמַר: מֵהָכָא: (ויקרא יח) ״וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי״, עֲשׂוּ מִשְׁמֶרֶת לְמִשְׁמַרְתִּי. אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי לְרַב יוֹסֵף: הָא, דְּאוֹרַיְתָא הִיא! דְּאוֹרַיְתָא וּפְרִשׁוּ רַבָּנָן. כָּל הַתּוֹרָה נַמִּי פְּרִשׁוּ רַבָּנָן? מִדְּרַבָּנָן, וּקְרָא אַסְמַכְתָּא בְּעָלְמָא.

ג [פְּסָקָא]. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּן מִכָּל מָקוֹם, פּוֹטֵר אֵשֶׁת אָבִיו מִן הַיִּבּוּם וְחַיָּב עַל מַכָּתוֹ. אַמַּאי? קָרֵי כָּאן: (שמות כ״ב:כ״ז) ״וְנָשִׂיא בְעַמְּךָ לֹא תָאֹר״, בְּעוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמְּךָ! כִּדְאָמַר רַב פִּנְחָס מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב פָּפָּא: בְּעוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הָא נַמִּי, כְּשֶׁעָשָׂה תְּשׁוּבָה. וְהָא, בַּר תְּשׁוּבָה הוּא? וְהַתַּנְיָא, שִׁמְעוֹן בֶּן מְנַסְיָא אוֹמֵר: אֵיזֶהוּ (קהלת א׳:ט״ו) ״מְעֻוָּת לֹא יוּכַל לִתְקֹן״, זֶה הַבָּא עַל הָעֶרְוָה וְהוֹלִיד מַמְזֵר? הַשְׁתָּא מִיהָא, עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה עַמְּךָ הוּא.

ד תָּנוּ רַבָּנָן: (דברים כה) ״וְהָיָה הַבְּכוֹר״, מִכָּאן שֶׁמִּצְוָה בַּגָּדוֹל לְיַבֵּם, ״אֲשֶׁר תֵּלֵד״, פְּרָט לְאֵילוֹנִית שֶׁאֵינָהּ יוֹלֶדֶת. ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״, לְנַחֲלָה אַתָּה אוֹמֵר: לְנַחֲלָה, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא לְ׳שֵׁם׳? יוֹסֵף, קוֹרִין אוֹתוֹ יוֹסֵף. יַעֲקֹב, קוֹרִין אוֹתוֹ יַעֲקֹב. נֶאֱמַר כָּאן: ״יָקוּם עַל שֵׁם אָחִיו״, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן: (בראשית מ״ח:ו׳) ״עַל שֵׁם אֲחֵיהֶם יִקָּרְאוּ בְנַחֲלָתָם״. מָה ׳שֵׁם׳ הָאֲמוּר לְהַלָּן, אַף ׳שֵׁם׳ הָאֲמוּר כָּאן, לְנַחֲלָה. ״וְלֹא יִמָּחֶה שְׁמוֹ״, פְּרָט לְסָרִיס שֶׁשְּׁמוֹ מָחוּי. אָמַר רָבָא: אַף עַל גַּב דִּבְכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ אֵין מִקְרָא יוֹצֵא מִידֵי פְּשׁוּטוֹ, הָכָא אֲתָאי גְּזֵרָה־שָׁוָה, אַפִּיקְתֵּיהּ מִפְּשָׁטֵיהּ לְגַמְרֵי.

ה ט רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר: אֶחָד גֵּרֵי אֲרָיוֹת וְאֶחָד גֵּרֵי חֲלוֹמוֹת וְאֶחָד גֵּרֵי מָרְדֳּכַי וְאֶסְתֵּר, אֵינָם גֵּרִים, עַד שֶׁיִּתְגַּיְּרוּ בִּזְמַן הַזֶּה. בִּזְמַן הַזֶּה סַלְקָא דַּעְתָּךְ? אֶלָּא אֵימָא: כְּבִזְמַן הַזֶּה (אף על פי שכבר העלו הלכה כדברי האומר: כולם גרים הם, אפילו הנטעןמשום דְּרַב (אשי) [אַסִי], דְּאָמַר רַב (אשי) [אַסִי]: (משלי ד׳:כ״ד) ״הָסֵר מִמְּךָ עִקְּשׁוּת פֶּה, וּלְזוּת שְׂפָתַיִם הַרְחֵק מִמֶּךָּ״. תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין מְקַבְּלִין גֵּרִים לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. כַּיּוֹצֵא בּוֹ, לֹא קִבְּלוּ גֵּרִים, לֹא בִּימֵי דָּוִד, וְלֹא

בִּימֵי שְׁלֹמֹה. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי קְרָא? (ישעיהו נ״ד:ט״ו) ״הֵן גּוֹר יָגוּר אֶפֶס מֵאוֹתִי, מִי גָר אִתָּךְ עָלַיִךְ יִפּוֹל״, ״מִי גָר אִתָּךְ״ בַּעֲנִיּוּתֵךְ, הוּא דְּ״עָלַיִךְ יִפּוֹל״, אֲבָל אִידָךְ לָא.

פרק ג

א יבמות פרק ג - אָמַר רַבִּי יִצְחָק: כָּל מוֹעֲכוֹת שֶׁל בֵּית רַבִּי, ׳תָּמָר׳ שְׁמָן. לָמָּה נִקְרָא שְׁמָן ׳תָּמָר׳? עַל שֵׁם תָּמָר, שֶׁמִּעֲכָה בְּאֶצְבַּע. וְהָא הֲוּו ׳עֵר׳ וְ׳אוֹנָן׳! שְׁלֹא כְּדַרְכָּן שִׁמְּשׁוּ. בִּשְׁלָמָא ׳אוֹנָן׳, כְּתִיב בֵּיהּ: (בראשית ל״ח:ט׳) ״וְשִׁחֵת אַרְצָה״, אֶלָּא ׳עֵר׳, מְנָא לֵיהּ? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: ״וַיָּמָת גַּם אֹתוֹ״, אַף הוּא בְּאוֹתָהּ מִיתָה מֵת. בִּשְׁלָמָא ׳אוֹנָן׳, מִשּׁוּם ״לֹא יִהְיֶה הַזֶּרַע״, אֶלָּא ׳עֵר׳, מַאי טַעְמָא עָבַד הָכִי? כְּדֵי שֶׁלֹּא תִּתְעַבֵּר וְתַכְחִישׁ יָפְיָהּ.

פרק ד

א יבמות פרק ד - יא תַּנְיָא, רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: לֹא יִשָּׂא אָדָם אִשָּׁה וְדַעְתּוֹ לְגָרְשָׁהּ, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי ג׳:כ״ט) ״אַל תַּחְרֹשׁ עַל רֵעֲךָ רָעָה״.

ב מִשְׁנָה. הַיָּבָמָה לֹא תַּחֲלֹץ וְלֹא תִּתְיַבֵּם, עַד שֶׁיֵּשׁ לָהּ שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. וְכֵן כָּל שְׁאָר הַנָּשִׁים, לֹא יִתְאָרְסוּ וְלֹא יִנָּשְׂאוּ, עַד שֶׁיִּהוּ לָהֶן שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים. (ופרשו בגמרא: לא תתיבם: שמא יהיה הולד בן קימא, וקא פגע באסור אשת אח וכו׳.)

ג פִּסְקָא. וְכֵן שְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים וְכוּ׳. בִּשְׁלָמָא יְבָמָה, כְּדַאֲמָרַן! אֶלָּא שְׁאָר כָּל הַנָּשִׁים, אַמַּאי? אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: מִשּׁוּם דְּאָמַר קְרָא: (בראשית י״ז:ז׳) ״לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ״, לְהַבְחִין בֵּין זַרְעוֹ שֶׁל רִאשׁוֹן לְזַרְעוֹ שֶׁל שֵׁנִי. מַתִּיב רָבָא: לְפִיכָךְ גֵּר וְגִיּוֹרֶת צְרִיכִין לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים, הָכָא מַאי ׳לְהַבְחִין׳ אִיכָּא? הָכָא נַמִּי אִיכָּא, לְהַבְחִין בֵּין זֶרַע שֶׁנִּזְרַע בִּקְדֻשָּׁה לְזֶרַע שֶׁלֹּא נִזְרַע בִּקְדֻשָּׁה:

ד הַהוּא דְּאָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב, אָמַר לְהוּ: כּוּתִי וְעֶבֶד הַבָּא עַל בַּת יִשְׂרָאֵל מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: הַב לִי בְּרָתָךְ. לָא יָהֲבָא לָךְ! אָמַר רַב שִׁימִי בַּר חִיָּא לְרַב: אַמְרֵי אִינְשֵׁי: ״גַּמְלָא בְּמָדֵי אַקָּבָא רָקְדָא״, הָא גַּמְלָא וְהָא קַבָּא וְהָא מָדֵי, וְלָא רָקְדָא? אָמַר לֵיהּ: אִי נִיהֲוֵי כִּיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן לָא יָהֲבָא לֵיהּ בְּרָתִי! אָמַר לֵיהּ: אִי הֲוָה כִּיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן, אִי מַר לֹא יָהֵיב לֵיהּ, אַחֲרִינִי יַהֲבֵי לֵיהּ. הַאי, אִי מַר לָא יָהֵיב לֵיהּ, אַחֲרִינִי לָא יַהֲבֵי לֵיהּ. לָא הֲוָה קָא אָזִיל מִקַּמֵּיהּ, יָהֵיב בֵּיהּ עֵינֵיהּ וְשָׁכִיב. וְאַף רַב מַתְנָה מוֹרֶה בָּהּ לְהֶתֵּירָא, וְאַף רַב יְהוּדָה בָּהּ לְהֶתֵּירָא, דְּכִי אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה, אָמַר לֵיהּ: זִיל אִיטַּמַּר אוֹ נְסִיב בַּת מִינָךְ. וְכִי אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרָבָא, אָמַר לֵיהּ: אוֹ גְּלִי אוֹ נָסִיב בַּת מִינָךְ:

ה תָּנוּ רַבָּנָן: גֵּר שֶׁמֵּל וְלֹא טָבַל, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה גֵּר, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בַּאֲבוֹתֵינוּ שֶׁמָּלוּ וְלֹא טָבְלוּ. טָבַל וְלֹא מָל, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הֲרֵי זֶה גֵּר, שֶׁכֵּן מָצִינוּ בָּאִמָּהוֹת שֶׁטָּבְלוּ וְלֹא מָלוּ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: טָבַל וְלֹא מָל, מָל וְלֹא טָבַל, אֵינוֹ גֵּר עַד שֶׁיִּמּוֹל וְיִטְבֹּל. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ נַמִּי, נַיְלַף מֵאִבּוֹת! וְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר נַמִּי, נַיְלַף מֵאִמָּהוֹת! וְכִי תֵּימָא וְכוּ׳:

ו תָּנוּ רַבָּנָן: מִי שֶׁאָבָא וְאָמַר: גֵּר אֲנִי, יָכוֹל נְקַבְּלֶנּוּ? תַּלְמוּד לוֹמַר: ׳אִתְּךָ׳, בְּמֻחְזָק לָךְ. בָּא וְעֵדָיו עִמּוֹ, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: (ויקרא י״ט:ל״ג) ״וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם״, אֵין לִי אֶלָּא בָּאָרֶץ, בְּחוּץ־לָאָרֶץ מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ׳אִתְּךָ׳, בְּכָל מָקוֹם שֶׁאִתְּךָ. אִם כֵּן, מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: ׳בָּאָרֶץ׳? בָּאָרֶץ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, בְּחוּץ לָאָרֶץ אֵין צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין בָּאָרֶץ בֵּין בְּחוּץ לָאָרֶץ, צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה:

ז תָּנוּ רַבָּנָן: (דברים א׳:ט״ז) ״וּשְׁפַטְתֶּם צֶדֶק בֵּין אִישׁ וּבֵין אָחִיו וּבֵין גֵּרוֹ״, מִכָּאן אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר בְּבֵית־דִּין, הֲרֵי זֶה גֵּר. בֵּינוֹ לְבֵין עַצְמוֹ, אֵינוֹ גֵּר. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁבָּא לִפְנֵי רַבִּי יְהוּדָה, וְאָמַר לוֹ: נִתְגַּיַּרְתִּי בֵּינִי לְבֵין עַצְמִי, אָמַר לוֹ: יֵשׁ לְךָ עֵדִים? אָמַר לוֹ: לָאו. יֵשׁ לְךָ בָּנִים? אָמַר לוֹ: הֵן. אָמַר לוֹ: נֶאֱמָן אַתָּה לִפְסֹל אֶת עַצְמְךָ, וְאִי אַתָּה נֶאֱמָן לִפְסֹל אֶת בָּנֶיךָ:

ח יב תָּנוּ רַבָּנָן: גֵּר שֶׁבָּא לְהִתְגַּיֵּר בַּזְּמַן הַזֶּה, אוֹמְרִים לוֹ: מָה רָאִיתָ [שֶׁבָּאתָ] לְהִתְגַּיֵּר? אִי אַתָּה יוֹדֵעַ שֶׁיִּשְׂרָאֵל בַּזְּמַן הַזֶּה, דְּווּיִים, דְּחוּפִים, סְחוּפִים, וּמְטֹרָפִים, וְיִסּוּרִין בָּאִים עֲלֵיהֶם? אִי אָמַר: יוֹדֵעַ אֲנִי וְאִינִי כְּדַאי, מְקַבְּלִין אוֹתוֹ מִיָּד, *) וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ מִקְצָת מִצְוֹות קַלּוֹת וּמִקְצָת מִצְוֹות חֲמוּרוֹת. מַאי טַעְמָא? דְּאִי פָּרִישׁ נִפְרֹשׁ. דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת, דִּכְתִיב: (ישעיהו י״ד:א׳) ״וְנִלְוָה הַגֵּר עֲלֵיהֶם וְנִסְפְּחוּ עַל בֵּית יַעֲקֹב״. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עִוֹּן לֶקֶט, שִׁכְחָה, וּפֵאָה, וּמַעֲשֵׂר עָנִי. מַאי טַעְמָא? אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בֶּן־נַח נֶהֱרָג עַל פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה, וְלֹא נִתָּן לְהִשָּׁבוֹן. וּמוֹדִיעִין אוֹתוֹ עָנְשָׁן שֶׁל מִצְוֹות, אוֹמְרִים לוֹ: חֲזֵי יוֹדֵעַ שֶׁעַד שֶׁלֹּא בָּאתָ לְמְדָה זוֹ, אָכַלְתָּ חֵלֶב אִי אַתָּה עָנוּשׁ כָּרֵת, חִלַּלְתָּ שַׁבָּת אִי אַתָּה עָנוּשׁ סְקִילָה, עַכְשָׁיו, אָכַלְתָּ חֵלֶב אַתָּה עָנוּשׁ כָּרֵת, חִלַּלְתָּ שַׁבָּת אַתָּה עָנוּשׁ סְקִילָה. וּכְשֶׁם שֶׁמּוֹדִיעִין אוֹתוֹ עָנְשָׁן שֶׁל מִצְוֹות, כָּךְ מוֹדִיעִין אוֹתוֹ מַתַּן שְׂכָרָן. אוֹמְרִים לוֹ: חֲזֵי יוֹדֵעַ שֶׁהָעוֹלָם הַבָּא אֵינוֹ עָשׂוּי אֶלָּא לַצַּדִּיקִים, וְיִשְׂרָאֵל בַּזְּמַן הַזֶּה, אֵינָם יְכוֹלִים לְקַבֵּל לֹא רֹב טוּבָה, וְלֹא רֹב פֻּרְעָנוּת. וְאֵין מַרְבִּין עָלָיו, וְאֵין מְרַקְּדִקִין עָלָיו.

אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי קְרָאָה? דִּכְתִיב: (רות א׳:י״ח) ״וַתֵּרֶא כִּי מִתְאַמֶּצֶת הִיא לָלֶכֶת אִתָּהּ וַתֶּחְדַּל לְדַבֵּר אֵלֶיהָ״. אָמְרָה לָהּ: אָסִיר לָךְ תְּחוּם שַׁבָּת, (שם) ״בַּאֲשֶׁר תֵּלְכִי אֵלֵךְ״. אָסִיר לָךְ יְחוּד, ״בַּאֲשֶׁר תָּלִינִי אָלִין״, מִפְּקָדְנָךְ תַּרַי״ג מִצְוֹות; ״עַמֵּךְ עַמִּי״. אָסִיר לָךְ עֲבוֹדָה־זָרָה; ״וֵאלֹהַיִךְ אֱלֹהָי״. אַרְבַּע מִיתוֹת נִמְסְרוּ לְבֵית־דִּין, ״בַּאֲשֶׁר תָּמוּתִי אָמוּת״. שְׁנֵי קְבָרִים נִמְסְרוּ לְבֵית־דִּין, ״וְשָׁם אֶקָּבֵר״. מִיָּד, ״וַתֵּרֶא כִּי מִתְאַמֶּצֶת הִיא״ וְגוֹ׳:

ט יג תָּנוּ רַבָּנָן: (דברים כ״א:י״ב) ״וְעָשְׂתָה אֶת צִפָּרְנֶיהָ״. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: תָּקוֹץ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: תְּגַדֵּל. תָּנוּ רַבָּנָן: (שם) ״וּבָכְתָה אֶת אָבִיהָ וְאֶת אִמָּהּ״ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אָבִיהָ, אָבִיהָ מַמָּשׁ, אִמָּהּ, אִמָּהּ מַמָּשׁ. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: אָבִיהָ וְאִמָּהּ זוֹ עֲבוֹדַת כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (ירמיהו ב׳:כ״ז) ״אוֹמְרִים לָעֵץ אָבִי אַתָּה״ וְגוֹ׳:

י יד תַּנְיָא, רַבִּי חֲנַנְיָא בְּנוֹ שֶׁל רַבָּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִפְּנֵי מַה גֵּרִים בְּזְמַן הַזֶּה מְעֻנִּים וְיִסּוּרִין בָּאִין עֲלֵיהֶם? מִפְּנֵי שֶׁלֹּא קִיְּמוּ שֶׁבַע מִצְוֹות שֶׁקִּבְּלוּ בְּנֵי נֹחַ. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: גֵּר שֶׁנִּתְגַּיֵּר, כְּקָטָן שֶׁנּוֹלַד דָּמִי, אֶלָּא מִפְּנֵי מַה מְעֻנִּין? לְפִי שֶׁאֵין בְּקִיאִין בְּדִקְדּוּקֵי מִצְוֹות כְּיִשְׂרָאֵל. אַבָּא חָנָן אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר: לְפִי שֶׁאֵין עוֹשִׂין מֵאַהֲבָה אֶלָּא מִיִּרְאָה. אַחֵרִים אוֹמְרִים: מִפְּנֵי שֶׁשִּׁהוּ עַצְמָן לְהַכְנֵס תַּחַת כַּנְפֵי הַשְּׁכִינָה. אָמַר רַבִּי אַבָּהוּ, וְאִי־תֵּימָא רַבִּי חֲנִינָא: מַאי קְרָאָה? (רות ב׳:י״ב) ״יְשַׁלֵּם ה׳ פָּעֳלֵךְ וּתְהִי מַשְׂכֻּרְתֵּךְ שְׁלֵמָה מֵעִם ה׳ אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּאת לַחֲסוֹת״ וְגוֹ׳:

יא טו תַּנְיָא, שִׁמְעוֹן בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: מָצָאתִי מְגִלַּת יוּחֲסִין בִּירוּשָׁלַיִם, וְכָתוּב בָּהּ: אִישׁ פְּלוֹנִי מַמְזֵר מֵאֵשֶׁת־אִישׁ. וְכָתוּב בָּהּ: מִשְׁנַת רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב קַב וְנָקִי. וְכָתוּב בָּהּ: מְנַשֶּׁה הָרַג אֶת יְשַׁעְיָה. אָמַר רָבָא: מִידַּן דַּיְנֵיהּ וְקַטְלֵיהּ. אָמַר לֵיהּ: מֹשֶׁה רַבְּךָ אָמַר: (שמות ל״ג:כ׳) ״כִּי לֹא יִרְאַנִי הָאָדָם וָחָי״, וְאַתָּה אָמַרְתָּ: (ישעיהו ו׳:א׳) ״וָאֶרְאֶה אֶת ה׳ יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא רָם וְנִשָּׂא״. מֹשֶׁה רַבְּךָ אָמַר: (דברים ד׳:ז׳) ״מִי כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו״, וְאַתָּה אָמַרְתָּ: (ישעיהו נ״ה:ו׳) ״דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ, קְרָאוּהוּ״ וְגוֹ׳. מֹשֶׁה רַבְּךָ אָמַר: (שמות כ״ג:כ״ו) ״אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא״, וְאַתָּה אָמַרְתָּ: (מלכים ב כ׳:ו׳) ״וְהוֹסַפְתִּי עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׂ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה״. אָמַר יְשַׁעְיָה: יָדַעְנָא בֵּיהּ דְּלָא מְקַבֵּל מַה דְּאֵימָא לֵיהּ, וְאִי אֵימָא לֵיהּ, לִישַׁוְיֵהּ מִזִּיד. אָמַר שֵׁם אִיבְּלַע בְּאַרְזָא, אַתְיוּהָ לְאַרְזָא וְנַסְרוּהוּ, כִּי מָטָא לַהֲדֵי פּוּמָא, נָח נַפְשֵׁיהּ, מִשּׁוּם דְּאָמַר: (ישעיהו ו׳:ה׳) ״וּבְתוֹךְ עַם טְמֵא שְׂפָתַיִם אָנֹכִי יֹשֵׁב״. מִכָּל מָקוֹם קָשׁוּ קְרָאֵי אַהֲדָדֵי? ״וָאֶרְאֶה אֶת ה׳״, כִּדְתַנְיָא: כָּל הַנְּבִיאִים נִסְתַּכְּלוּ בְּאַסְפַּקְלַרְיָא שֶׁאֵינָהּ מְאִירָה, מֹשֶׁה רַבֵּנוּ נִסְתַּכֵּל בְּאַסְפַּקְלַרְיָא הַמְּאִירָה. (שם נה) ״דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ״, הָא, בְּיָחִיד הָא, בְּצִבּוּר. וְיָחִיד אֵימַת? אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: אֵלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ־הַשָּׁנָה לְיוֹם־הַכִּפּוּרִים. ״אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא״, תַּנָּאֵי הִיא, דְּתַנְיָא: ״אֶת מִסְפַּר יָמֶיךָ אֲמַלֵּא״, אֵלּוּ שְׁנֵי דּוֹרוֹת, זָכָה, מַשְׁלִימִין לוֹ, לֹא זָכָה, פּוֹחֲתִין לוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: זָכָה, מוֹסִיפִין לוֹ, לֹא זָכָה, פּוֹחֲתִין לוֹ. אָמְרוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר ״וְהוֹסַפְתִּי עַל יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה״! אָמַר לָהֶם: מִשֶּׁלּוֹ הוֹסִיפוּ לוֹ. תַּדַּע, שֶׁהֲרֵי נָבִיא עוֹמֵד וּמִתְנַבֵּא: (מלכים א י״ג:ב׳) ״הִנֵּה בֵן נוֹלָד לְבֵית דָּוִד, יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ״, וַעֲדַיִן לֹא נוֹלַד מְנַשֶּׁה. וְרַבָּנָן, מִי כְּתִיב: ״נוֹלָד מֵחִזְקִיָּה״? ״לְבֵית דָּוִד״ כְּתִיב! אִי מֵחִזְקִיָּה נוֹלָד, אִי מֵאִינַשׁ אַחֲרִינָא:

פרק ה

א **יבמות פרק ה** - אין אגדות בפרק זה.

פרק ו

א **יבמות פרק ו** - טז תַּנְיָא: (במדבר ל״א:י״ז) ״וְכָל אִשָּׁה יֹדַעַת אִישׁ״, בְּרָאוּיָה לְבָעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. אַתָּה אוֹמֵר: בְּרָאוּיָה לְבָעַל, אוֹ אֵינוֹ אֶלָּא נִבְעֶלָה מַמָּשׁ? כְּשֶׁהוּא אוֹמֵר: ״וְכֹל הַטַּף בַּנָּשִׁים אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ״ וְגוֹ׳, הֲוֵי אוֹמֵר: בְּרָאוּיָה לְבָעַל הַכָּתוּב מְדַבֵּר. מְנָא יָדְעֵי? אָמַר רַבִּי (חנא) [הוּנָא] בַּר בִּיזְנָא, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן חֲסִידָא: הֶעֱבִירוּם לִפְנֵי הַצִּיץ, כָּל שֶׁפָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת, בְּיָדוּעַ שֶׁהִיא רְאוּיָה לְבָעַל, כָּל שֶׁאֵין פָּנֶיהָ מוֹרִיקוֹת בְּיָדוּעַ שֶׁאֵינָהּ רְאוּיָה לְבָעַל. אָמַר רַב נַחְמָן: סִימָן לַעֲבֵרָה, הִדְרוֹקָן. כַּיּוֹצֵא בַּדָּבָר אַתָּה אוֹמֵר: (שופטים כ״א:י״ב) ״וַיִּמְצְאוּ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר״, מְנָא יָדְעֵי? אָמַר רַב כַּהֲנָא: הוֹשִׁיבָם עַל פִּי חָבִית שֶׁל יַיִן, בְּעוּלָה רֵיחָהּ נוֹדֵף, בְּתוּלָה אֵין רֵיחָהּ נוֹדֵף. וְנַעֲבִירֶנָּה לִפְנֵי הַצִּיץ? אָמַר רַבִּי כַּהֲנָא בְּרֵיהּ דְּרַב נָתָן: (שמות כ״ח:ל״ח) ״לָרָצוֹן לָהֶם״ כְּתִיב, לְרָצוֹן וְלֹא לְפַרְעָנוּת, אִי הָכִי, בְּמִדְיָן נַמִּי? אָמַר רַב אַשִׁי: ׳לָהֶם׳ כְּתִיב. לָהֶם לְרָצוֹן וְלֹא לְפַרְעָנוּת, לְעוֹבֵד כּוֹכָבִים, אֲפִלּוּ לְפַרְעָנוּת:

ב רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי אוֹמֵר: קִבְרֵי כּוּתִים אֵינָם מְטַמְּאִים בְּאֹהֶל, שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל ל״ד:א״) ״וְאַתֶּן צֹאנִי, צֹאן מַרְעִיתִי אָדָם אַתֶּם״. אַתֶּם קְרוּיִין ׳אָדָם׳, וְאֵין כּוּתִים קְרוּיִין ׳אָדָם׳:

ג מַתְנִיתִין. מַעֲשֶׂה בִּיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא שֶׁקִּדֵּשׁ לְמַרְתָּא בַּת בַּיְתוֹס, וּמִנָּהוּ הַמֶּלֶךְ לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל, וּכְנָסָהּ וְכוּ׳. גְּמָרָא. מִנָּהוּ אִין, נִתְמַנָּה, לָא. אָמַר רַב יוֹסֵף: קָטִיר קָחֲזִינָא הָכָא, דְּאָמַר רַב אַסִי: תַּרְקָבְאִדְּדִינְרֵי עַיְלָהּ לִיהּ מַרְתָּא בַּת בַּיְתוֹס לְיַנַּאי מַלְכָּא, עַד דְּמוּקֵי לִיהוֹשֻׁעַ בֶּן גַּמְלָא כְּכַהֲנָא רַבְרְבָא:

ד יח תַּנְיָא: אֵין ׳בְּתוּלָה׳, אֶלָּא ׳נַעֲרָה׳, וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (בראשית כ״ד:ט״ז) ״וְהַנַּעֲרָה טֹבַת מַרְאֶה מְאֹד,בְּתוּלָה״:

ה יט אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר שְׁמוּאֵל: אַף עַל פִּי שֶׁיֵּשׁ לוֹ לָאָדָם כַּמָּה בָּנִים, אָסוּר לַעֲמֹד בְּלֹא אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית ב׳:י״ח) ״לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ״. תַּנְיָא: שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים עָשָׂה מֹשֶׁה [מִדַּעְתּוֹ] וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם; פֵּרַשׁ מִן הָאִשָּׁה, וְשִׁבֵּר הַלּוּחוֹת, [וְהוֹסִיף יוֹם אֶחָד]. פֵּרַשׁ מִן הָאִשָּׁה, מַאי דָּרַשׁ? אָמַר: וּמַה יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא דִּבְּרָה עִמָּהֶם שְׁכִינָה אֶלָּא לְפִי שָׁעָה, וְקָבַע לָהֶם זְמַן, אָמְרָה תּוֹרָה: (שמות י״ט:ט״ו) ״אַל תִּגְּשׁוּ אֶל אִשָּׁה״. אֲנִי, שֶׁמְּיֻחָד לִדְבּוּר בְּכָל שָׁעָה וְשָׁעָה, וְלֹא קָבַע לִי זְמַן, עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים ה׳:כ״ז-כ״ח) ״לֵךְ אֱמֹר לָהֶם: שׁוּבוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם! וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד עִמָּדִי״. שִׁבֵּר הַלּוּחוֹת, מַאי דָּרַשׁ? אָמַר: וּמַה פֶּסַח שֶׁהוּא אֶחָד מִשֵּׁשׁ מֵאוֹת וּשְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה מִצְוֹות, אָמְרָה תּוֹרָה: (שמות י״ב:מ״ג-מ״ד) ״כָּל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוֹ״, הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ וְיִשְׂרָאֵל מוּמָרִים עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם, דִּכְתִיב: (שם לד) ״אֲשֶׁר שִׁבַּרְתָּ״, וְאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: אָמַר לֵיהּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְמֹשֶׁה: ״יְיַשַּׁר כֹּחֲךָ שֶׁשִּׁבַּרְתָּ״. הוֹסִיף יוֹם אֶחָד מִדַּעְתּוֹ, מַאי דָּרַשׁ? דִּכְתִיב: (שם יט) ״וְקַדַּשְׁתָּם הַיּוֹם וּמָחָר״, הַיּוֹם כְּמָחָר, מַה מָּחָר, לֵילוֹ עִמּוֹ, אַף הַיּוֹם, לֵילוֹ עִמּוֹ. וְלַיְלָה דְּהָאִידְנָא נָפַק לֵיהּ, שְׁמַע מִינָּהּ: תְּרֵי יוֹמֵי לְבַר מֵהָאִידְנָא. וְהִסְכִּימָה דַּעְתּוֹ לְדַעַת הַמָּקוֹם, דְּלָא שַׁרְיָא שְׁכִינָה עַד שַׁבְּתָא]:

ו תַּנְיָא, רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁנֵי זְכָרִים וּשְׁתֵּי נְקֵבוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: זָכָר וּנְקֵבָה. אָמַר רַב הוּנָא: מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי נָתָן אַלִּיבָּא דְּבֵית שַׁמַּאי? דִּכְתִיב: (בראשית ד׳:ב׳) ״וַתֹּסֶף לָלֶדֶת אֶת אָחִיו אֶת הָבֶל״. הֶבֶל וַאֲחוֹתוֹ, קַיִן וַאֲחוֹתוֹ. וּכְתִיב: (שם) ״כִּי שָׁת לִי אֱלֹהִים זֶרַע אַחֵר תַּחַת הֶבֶל כִּי הָרָגוֹ קָיִן״. וְרַבָּנַן? אוֹדוּיֵי הוּא דְּקָא מוֹדֵי:

ז כ אִיתְמַר: הָיוּ לוֹ בָּנִים וּמֵתוּ, רַב הוּנָא אָמַר: קַיִּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קַיִּם. רַב הוּנָא אָמַר: קַיִּם, מְשׁוּם דְּרַב אַסִי, דְּאָמַר רַב אַסִי: אֵין בֶּן־דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו נ״ז:ט״ז) ״כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי״. וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לֹא קַיִּם פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, ״לָשָׁבָת יְצָרָהּ״ בָּעִינָן! וְהָא לִכָּא.

ח אָמַר לֵיהּ רַבָּה (לרבה) [לְרָבָא] בַּר מָארִי: מָנָא הָא מִלְּתָא דְּאָמוּר רַבָּנָן: בְּנֵי בָּנִים הֲרֵי הֵן כִּבָּנִים? אִילֵימָא מִדִּכְתִיב: (בראשית ל״א:מ״ג) ״הַבָּנוֹת בְּנֹתַי וְהַבָּנִים בָּנַי״? אֶלָּא מֵעַתָּה, ״וְהַצֹּאן צֹאנִי״, הָא נַמִּי? אֶלָּא דְּקָנִית מִינַּאי, הָא נַמִּי, דְּקָנִית מִינַּאי. אֶלָּא מֵהָכָא: (ד״ה א ב) ״וְאַחַר בָּא חֶצְרוֹן אֶל בַּת מָכִיר אֲבִי גִלְעָד וְגוֹ׳ וַתֵּלֶד לוֹ אֶת שְׁגוּב״, וּכְתִיב: (שופטים ה׳:י״ד) ״מִנִּי מָכִיר יָרְדוּ מְחֹקְקִים״, וּכְתִיב: (תהלים ס) ״יְהוּדָה מְחֹקְקִי״:

ט כא תַּנְיָא, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: נָשָׂא אָדָם אִשָּׁה בְּיַלְדוּתוֹ, יִשָּׂא אִשָּׁה בְּזִקְנוּתוֹ. הָיוּ לוֹ בָּנִים בְּיַלְדוּתוֹ, יִהְיוּ לוֹ בָּנִים בְּזִקְנוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: (קהלת י״א:ו׳) ״בַּבֹּקֶר זְרַע אֶת זַרְעֶךָ, וְלָעֶרֶב אַל תַּנַּח יָדֶךָ, כִּי אֵינְךָ יוֹדֵעַ אֵיזֶה יִכְשַׁר, הֲזֶה אוֹ זֶה, וְאִם שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד טוֹבִים״. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: לָמַד תּוֹרָה בְּיַלְדוּתוֹ, יִלְמֹד תּוֹרָה בְּזִקְנוּתוֹ. הָיוּ לוֹ תַּלְמִידִים בְּיַלְדוּתוֹ, יִהְיוּ לוֹ תַּלְמִידִים בְּזִקְנוּתוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״בַּבֹּקֶר זְרַע זַרְעֶךָ״ וְגוֹ. אָמְרוּ: שְׁנַיִם עָשָׂר אֶלֶף זוּגִים תַּלְמִידִים הָיוּ לוֹ לְרַבִּי עֲקִיבָא, מִגִּבַת עַד אַנְטִיפְרַס, וְכֻלָּן מֵתוּ בְּפֶרֶק אֶחָד, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָהֲגוּ כָּבוֹד זֶה לָזֶה. וְהָיָה הָעוֹלָם שָׁמֵם עַד שֶׁבָּא רַבִּי עֲקִיבָא אֵצֶל רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּדָּרוֹם, וּשְׁנָאָה לְרַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן שַׁמּוּעַ, וְהֵם [הֵם] הֶעֱמִידוּ תּוֹרָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה. תָּנָא: כֻּלָּם מֵתוּ מִפֶּסַח וְעַד עֲצֶרֶת. אָמַר רַב חָמָא בַּר אַבָּא, וְאִיתֵּימָא רַבִּי חִיָּא בַּר אַבִין: וְכֻלָּם מֵתוּ מִיתָה רָעָה. מַאי הִיא? אָמַר רַב נַחְמָן, אַסְכָּרָה:

י כב אָמַר רַבִּי תַּנְחוּם אָמַר רַבִּי חָנִילַאי: כָּל (אדם) [יְהוּדִי] שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, שָׁרוּי בְּלֹא שִׂמְחָה בְּלֹא בְּרָכָה בְּלֹא טוֹבָה. ׳בְּלֹא שִׂמְחָה׳ דִּכְתִיב: (דברים י״ד:כ״ו) ״וְשָׂמַחְתָּ אַתָּה וּבֵיתֶךָ״. ׳בְּלֹא בְּרָכָה׳ דִּכְתִיב: (יחזקאל מ״ד:ל׳) ״לְהָנִיחַ בְּרָכָה אֶל בֵּיתֶךָ״. ׳בְּלֹא טוֹבָה׳ דִּכְתִיב: (בראשית ב׳:י״ח) ״לֹא טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ״. בְּמַעֲרָבָא אַמְרֵי: בְּלֹא תּוֹרָה וּבְלֹא חוֹמָה. ׳בְּלֹא תּוֹרָה׳ דִּכְתִיב: (איוב ו׳:י״ג) ״הַאִם אֵין עֶזְרָתִי בִי [וְתוּשִׁיָּה נִדְּחָה מִמֶּנִּי״]. ׳בְּלֹא חוֹמָה׳ דִּכְתִיב: (ירמיהו ל״א:כ״ב) ״נְקֵבָה תְּסוֹבֵב גָּבֶר״. רָבָא בַּר עוּלָּא אָמַר: אַף בְּלֹא שָׁלוֹם, דִּכְתִיב: (איוב ה׳:כ״ד) ״וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ״ וְגוֹ׳. [אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: כָּל הַיּוֹדֵעַ בְּאִשְׁתּוֹ שֶׁהִיא יְרֵאַת שָׁמַיִם וְאֵינוֹ פּוֹקְדָהּ, נִקְרָא חוֹטֵא, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ״ וְגוֹ׳. וְאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: חַיָּב אָדָם לְפָקֵד אֶת אִשְׁתּוֹ בְּשָׁעָה שֶׁהוּא יוֹצֵא לַדֶּרֶךְ, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ״ וְגוֹ׳]. תָּנוּ רַבָּנָן: הָאוֹהֵב [אֶת] אִשְׁתּוֹ כְּגוּפוֹ, וְהַמְכַבְּדָהּ יוֹתֵר מִגּוּפוֹ, וְהַמְּדַרְיךְ בָּנָיו וּבְנוֹתָיו בְּדֶרֶךְ יְשָׁרָה, וְהַמַּשִּׂיאָן סָמוּךְ לְפִרְקָן, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: (איוב ה׳:כ״ד) ״וְיָדַעְתָּ כִּי שָׁלוֹם אָהֳלֶךָ״. תָּנוּ רַבָּנָן: הָאוֹהֵב אֶת שְׁכֵנָיו, וְהַמְקָרֵב אֶת קְרוֹבָיו, וְהַנּוֹשֵׂא אֶת בַּת אֲחוֹתוֹ, וְהַמַּלְוֶה סֶלַע לְעָנִי בִּשְׁעַת דָּחְקוֹ, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: (ישעיהו נ״ח:ט׳) ״אָז תִּקְרָא וַה׳ יַעֲנֶה, תְּשַׁוַּע וְיֹאמַר: הִנֵּנִי״.

יא כג אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל (אדם) [יְהוּדִי] שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, אֵינוֹ אָדָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית ה׳:ב׳) ״זָכָר וּנְקֵבָה בְּרָאָם, וַיִּקְרָא אֶת שְׁמָם אָדָם״. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: כָּל [אָדָם] שֶׁאֵין לוֹ קַרְקַע, אֵינוֹ אָדָם. שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים קט״ו:ט״ז) ״הַשָּׁמַיִם שָׁמַיִם לַה׳, וְהָאָרֶץ נָתַן לִבְנֵי אָדָם״. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי דִּכְתִיב: (בראשית ד) ״אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ״? זָכָה, עוֹזַרְתּוֹ, לֹא זָכָה, כְּנֶגְדּוֹ. וְאֵיכָא דְּאָמְרֵי: רַבִּי אֶלְעָזָר רָמֵי: כְּתִיב: ׳כְּנֶגְדּוֹ׳, וְקָרֵינָן (כנגדו) [׳כְּנִיגְדּוֹ׳]? זָכָה, כְּנֶגְדּוֹ. לֹא זָכָה, מְנַגַּדְתּוֹ. אַשְׁכְּחֵיהּ רַבִּי יוֹסֵי לְאֵלְיָהוּ. אָמַר לֵיהּ: כְּתִיב ״אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר״, בַּמָּה אִשָּׁה עוֹזַרְתּוֹ לָאָדָם? אָמַר לוֹ: אָדָם מֵבִיא חִטִּין, חִטִּין כּוֹסֵס? פִּשְׁתָּן, פִּשְׁתָּן לוֹבֵשׁ? לֹא נִמְצֵאת מְאִירָה עֵינָיו, וּמַעֲמִידָתוֹ עַל רַגְלָיו? וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי דִּכְתִיב: (שם) ״זֹאת הַפַּעַם עֶצֶם מֵעֲצָמַי וּבָשָׂר מִבְּשָׂרִי״, מְלַמֵּד, שֶׁבָּא אָדָם עַל כָּל בְּהֵמָה וְחַיָּה, וְלֹא נִתְקָרְרָה דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁבָּא עַל חַוָּה. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: מַאי דִּכְתִיב: (בראשית י״ב:ג׳) ״וְנִבְרְכוּ בְךָ כֹּל מִשְׁפְּחֹת הָאֲדָמָה״. אָמַר לוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לְאַבְרָהָם: שְׁתֵּי בְּרִיכוֹת טוֹבוֹת יֵשׁ לִי לְהַבְרִיךְ בְּךָ; רוּחַ הַמּוֹאֲבִיָּה, וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית. ״כֹּל מִשְׁפְּחוֹת הָאֲדָמָה״, אֲפִלּוּ מִשְׁפָּחוֹת הַדָּרוֹת בָּאֲדָמָה, אֵין מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל. (שם יח) ״כֹּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ״, אֲפִלּוּ סְפִינוֹת הַבָּאוֹת מִגַּלְיָא לְאַסְפַּמְיָא, אֵינָן מִתְבָּרְכוֹת אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל:

יב כד וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: עֲתִידִין כָּל בַּעֲלֵי אֻמָּנִיּוֹת שֶׁיַּעַמְדוּ עַל הַקַּרְקַע, שֶׁנֶּאֱמַר: (יחזקאל כ״ז:כ״ט) ״וְיָרְדוּ מֵאֳנִיּוֹתֵיהֶם כֹּל תֹּפְשֵׂי מָשׁוֹט מַלָּחִים, כֹּל חֹבְלֵי הַיָּם אֶל הָאָרֶץ יַעֲמֹדוּ״. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אֵין לְךָ אֻמָּנוּת פְּחוּתָה מִן הַקַּרְקַע, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְיָרְדוּ״. רַבִּי אֶלְעָזָר חָזְיֵהּ לְהַהִיא אַרְעָא, דְּשָׁדֵי בָּהּ כְּרָבָא לְפוּתְיֵהּ, אָמַר לֵיהּ: אִי תִּשְׁדְּיֵהּ לְאָרְכֵיךְ, הֲפוּכֵי בְּעִיסְקָאטַב מִינָּךְ. רַב עַל לְבֵינֵי (שבולי) [שִׁיבָּלֵי], חֲזִינְהוּ דְּקָא נַיְפִין, אָמַר לְהוּ: אִי תְּנוּפֵי אִיתְנִיפַן, הֲפוּכֵי בְּעִיסְקָא טַב מִינָּךְ. אָמַר רָבָא: מֵאָה זוּזָא בְּעִיסְקָא, כָּל יוֹמָא בִּשְׂרָא וְחַמְרָא. מֵאָה זוּזֵי בְּאַרְעָא, מִילְחָא וַחֲפוּרָה. וְלֹא עוֹד אֶלָּא מְגַנְיָא לֵיהּ אַאַרְעָא, וּמִירְמָא לֵיהּ תִּגְרָא. אָמַר רַב פָּפָּא: זֶרַע וְלֹא תַּזְבִּין, אַף עַל גַּב דְּכִי הֲדָדֵי נִינְהוּ, הַנֵּי מִבְּרֵכֵי. זְבִין וְלֹא (תידול) [תַּיְזוּל], הַנֵּי מִילֵּי בִּיסְתַּרְקֵי, אֲבָל גְּלִימָא לָא מִתְרַמֵּי לֵיהּ כִּדְבָעֵי. טוֹם וְלֹא תַּשְׁפִּין, שַׁפִּין וְלֹא תִּבְנֵי, שֶׁכָּל הָעוֹסֵק בִּבְנָיָן, מִתְמַסְכֵּן. קָפוֹץ זְבִין אַרְעָא, מָתוּן נְסִיב אִתְתָּא. נְחוֹת דַּרְגָּא וּנְסִיב אִתְתָּא, סַק דַּרְגָּא וּבְחַר שׁוֹשְׁבִינָא:

יג כה אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן אֲבִינָא: אֵין פֻּרְעָנוּת בָּא לָעוֹלָם אֶלָּא בִּשְׁבִיל יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: (צפניה ג) ״הִכְרַתִּי גוֹיִם, נָשַׁמּוּ פִּנּוֹתָם, הֶחֱרַבְתִּי חוּצוֹתָם״. וּכְתִיב: (שם) ״אָמַרְתִּי: אַךְ תִּירְאִי אוֹתִי, תִּקְחִי מוּסָר״. רַב הֲוָה מִפְטַר מֵרַבִּי חִיָּא, אָמַר לֵיהּ: רַחֲמָנָא לִיצְלָךְ מִמִּידֵי דְּקָשֵׁי מִמּוֹתָא. וּמִי אִיכָּא מִידֵי דְּקָשֵׁי מִמּוֹתָא? נָפַק דַּיק וְאַשְׁכַּח, (קהלת ז) ״וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה״. רַב, הֲוָה קָא מְצַעֲרָא לֵיהּ דְּבִיתְהוּ. כִּי אָמַר לָהּ: עָבִידִי לִי טְלוֹפְחֵי, עָבְדָה לֵיהּ חִימְצֵי. חִימְצֵי, עָבְדָה לֵיהּ טְלוֹפְחֵי. כִּי גָּדַל חִיָּא בְּרֵיהּ, אַפִּיךְ לָהּ. אָמַר לֵיהּ: אִיעַלְיָאלָךְ אִמָּךְ! אָמַר לֵיהּ: אֲנָא הוּא דְּקָא אַפִּיכְנָא לָהּ. אָמַר לֵיהּ: הַיְנוּ דְּקָאמְרֵי אִינָשֵׁי: דְּנָפִיק מִינָּךְ, טַעְמָא מַלְפָּךְ. [מִיהוּ] אַתְּ לָא תַּעֲבִיד הָכִי, שֶׁנֶּאֱמַר: (ירמיה ט) ״לִמְּדוּ לְשׁוֹנָם דַּבֶּר שֶׁקֶר, הַעֲוֵה נִלְאוּ״. רַבִּי חִיָּא הֲוָה קָא מְצַעֲרָא לֵיהּ דְּבִיתְהוּ. כִּי הֲוָה מַשְׁכַּח מִידֵי, צָיַר לֵיהּ בְּסוּדְרֵיהּ וּמַיְתֵי לָהּ. אָמַר לֵיהּ רַב: וְהָא קָא מְצַעֲרָא לֵיהּ לְמַר? אָמַר לוֹ: דַּיֵּינוּ שֶׁמְּגַדְּלוֹת בָּנֵינוּ וּמַצִּילוֹת אוֹתָנוּ מִן הַחֵטְא. מַקְרֵי לֵיהּ רַב יְהוּדָה לְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ: ״וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה״. אָמַר לֵיהּ: כְּגוֹן מַאן? אָמַר לֵיהּ: כְּגוֹן אִמְּךָ! אֵינִי! וְהָא מַתְנִי לֵיהּ רַב יְהוּדָה לְרַב יִצְחָק בְּרֵיהּ: אֵין אָדָם מוֹצֵא קוֹרַת רוּחַ אֶלָּא מֵאִשְׁתּוֹ רִאשׁוֹנָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי ה) ״יְהִי מְקוֹרֵךְ בָּרוּךְ וּשְׂמַח מֵאֵשֶׁת נְעוּרֶיךָ״, אָמַר לֵיהּ: כְּגוֹן מַאן? כְּגוֹן אִמְּךָ! מִתְקִיף תְּקִיפָא, וַעֲבוּרִי מִיעַבְּרָא בְּמִלָּה. הֵיכִי דָּמֵי אִשָּׁה רָעָה? אָמַר אַבַּיֵי: מְקַשְׁטָא לֵיהּ תַּכָּאוּמְקַשְׁטָא לֵיהּ פּוּמָּא. רָבָא אָמַר: מְקַשְׁטָא לֵיהּ תַּכָּא וּמְהַדְּרָא לֵיהּ גַּבָּהּ:

יד כו אָמַר רַבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא: כֵּינָן שֶׁנָּשָׂא אָדָם אִשָּׁה, עֲוֹנוֹתָיו מִתְפַּקְּקִין, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי י״ח:כ״ב) ״מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב וַיָּפֶק רָצוֹן מֵה׳״. בְּמַעֲרָבָא, כִּי נָסֵיב אִינִישׁ אִתְּתָא, אָמְרֵי לֵיהּ הָכִי: ׳מָצָא׳ אוֹ ׳מוֹצֵא׳? ׳מָצָא׳, דִּכְתִיב: ״מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב״. ׳מוֹצֵא׳, דִּכְתִיב: (קהלת ז׳:כ״ו) ״וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה״ אָמַר רָבָא: אִשָּׁה רָעָה, מִצְוָה לְגָרְשָׁהּ, דִּכְתִיב: (משלי כ״ב:י׳) ״גָּרֵשׁ לֵץ וְיֵצֵא מָדוֹן, וְיִשְׁבֹּת דִּין וְקָלוֹן״. וְאָמַר רָבָא: אִשָּׁה רָעָה וּכְתֻבָתָהּ מְרֻבָּה, צָרָתָהּ בְּצִדָּהּ, דְּאָמְרֵי אִינְשֵׁי: בַּחֲבֶרְתָּהּ וְלֹא בְּסֵילְתָּא. וְאָמַר רָבָא: קָשָׁה אִשָּׁה רָעָה כְּיוֹם סַגְרִיר, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם כז) ״דֶּלֶף טוֹרֵד בְּיוֹם סַגְרִיר וְאֵשֶׁת מִדְיָנִים נִשְׁתָּוָה״. וְאָמַר רָבָא: בּוֹא וּרְאֵה כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, וְכַמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה. כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה, דִּכְתִיב: ״מָצָא אִשָּׁה מָצָא טוֹב״. אִי בְּגִנּוּהּ מִשְׁתָּעֵי קְרָא, כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה שֶׁהַכָּתוּב מְשַׁבְּחָהּ. אִי בַּתּוֹרָה מִשְׁתָּעֵי קְרָא, כַּמָּה טוֹבָה אִשָּׁה טוֹבָה שֶׁהַתּוֹרָה נִמְשְׁלָה בָּהּ. כַּמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה, דִּכְתִיב: ״וּמוֹצֵא אֲנִי מַר מִמָּוֶת אֶת הָאִשָּׁה״. אִי בְּגִנּוּהּ מִשְׁתָּעֵי קְרָא, כַּמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה שֶׁהַכָּתוּב מְגַנָּהּ. אִי בְּגֵיהִנֹּם מִשְׁתָּעֵי קְרָא, כַּמָּה רָעָה אִשָּׁה רָעָה שֶׁגֵּיהִנֹּם נִמְשְׁלָה בָּהּ. (ירמיהו י״א:י״א) ״הִנְנִי מֵבִיא אֲלֵיהֶם רָעָה אֲשֶׁר לֹא יוּכְלוּ לָצֵאת מִמֶּנָּה״. אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר רַבָּה בַּר אָבוּהּ: זוֹ אִשָּׁה רָעָה וּכְתֻבָתָהּ מְרֻבָּה. (איכה א׳:י״ד) ״נָתַנַי ה׳ בִּידֵי לֹא אוּכַל קוּם״. אָמַר רַב חִסְדָּא, אָמַר מַר עוּקְבָא [בַּר חִיָּא]: זוֹ אִשָּׁה רָעָה וּכְתֻבָתָהּ מְרֻבָּה. בְּמַעֲרָבָא אַמְרֵי: זֶה שֶׁמְּזוֹנוֹתָיו תְּלוּיִין בְּכִסְפּוֹ:

טו כז ״בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ נְתֻנִים לְעַם אַחֵר״. (דברים כ״ח:ל״ב) אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא, אָמַר רַב: זוֹ אֵשֶׁת הָאָב. (שם לב) ״בְּגוֹי נָבָל אַכְעִיסֵם״, אָמַר רַב חָנָן בַּר רָבָא, [אָמַר רַב]: זוֹ אִשָּׁה רָעָה וּכְתַבָתָהּ מְרֻבָּה. רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: אֵלּוּ הַצְּדוּקִים. וְכֵן הוּא אוֹמֵר: (תהילים י״ד:א׳) ״אָמַר נָבָל בְּלִבּוֹ: אֵין אֱלֹהִים״. בְּמַתְנִיתָא תָּנָא: אֵלּוּ אַנְשֵׁי בַּרְבַּרְיָאה, וְאַנְשֵׁי (מסטנאי) [מַרְטָנָאי], שֶׁמְּהַלְכִין עֲרֻמִּין בַּשּׁוּק, שֶׁאֵין לְךָ מְשַׁקֵּץ וּמְתֹעָב לִפְנֵי הַמָּקוֹם, יוֹתֵר מִמִּי שֶׁמְּהַלֵּךְ בַּשּׁוּק עָרֹם. רַבִּי יוֹחָנָן אוֹמֵר: אֵלּוּ חַבָּרַיָּא. אָמְרוּ לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן: אַתּוּ חַבָּרַי לְבָבֶל, שָׁגָא נָפֵל. אָמְרוּ לֵיהּ: מְקַבְּלֵי שׂוֹחֲדָא! תְּרֵיץ יָתִיב. גָּזְרוּ עַל שְׁלֹשָׁה מִפְּנֵי שְׁלֹשָׁה, גָּזְרוּ עַל הַבָּשָׂר, מִפְּנֵי הַמַּתָּנוֹת. גָּזְרוּ עַל הַמֻּרְחָצָאוֹת, מִפְּנֵי הַטְּבִילָה. קָא מְחַטְּטֵי שַׁכְבֵי, מִפְּנֵי שֶׁשְּׁמֵחִים בְּיוֹם אֵידָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל א י״ב:ט״ו) ״וְהָיְתָה יַד ה׳ בָּכֶם וּבַאֲבוֹתֵיכֶם״. וְאָמַר רַבָּה בַּר שְׁמוּאֵל: זוֹ חִטּוּטֵי שַׁכְבֵי, דְּאָמַר מַר: בַּעֲוֹן חַיִּים מֵתִים מִתְחַטְּטִין.

טז כח אָמַר לוֹ רָבָא לְרַבָּה בַּר מָארִי: כְּתִיב: (ירמיהו ח׳:ב׳-ג׳) ״לֹא יֵאָסְפוּ וְלֹא יִקָּבֵרוּ, לְדֹמֶן עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה יִהְיוּ״. וּכְתִיב: (שם) ״וְנִבְחַר מָוֶת מֵחַיִּים״. אָמַר לֵיהּ: נִבְחַר מָוֶת לָרְשָׁעִים שֶׁלֹּא יִחְיוּ בָּעוֹלָם הַזֶּה, וְיֶחֱטְאוּ וְיִפְלוּ בְּגֵיהִנֹּם. כְּתִיב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: ״אִשָּׁה טוֹבָה, מַתָּנָה טוֹבָה [לְבַעְלָהּ]״. וּכְתִיב: ״אִשָּׁה טוֹבָה, בְּחֵיק יֵרֵא אֱלֹהִים תִּנָּתֵן. אִשָּׁה רָעָה, צָרַעַת לְבַעְלָהּ״. מַאי תַּקָּנְתֵּיהּ? יְגָרְשֶׁנָּה וְיִתְרַפֵּא מִצָּרַעְתּוֹ. אִשָּׁה יָפָה, אַשְׁרֵי בַּעְלָהּ, מִסְפַּר יָמָיו כְּפֻלִּים. הַעֲלֵם עֵינֶיךָ מֵאֵשֶׁת־חֵן, פֶּן תִּלָּכֵד בְּמִצּוּדָתָהּ. אַל תֵּט אֵצֶל בַּעְלָהּ לְמִסַּךְ עִמּוֹ יַיִן וְשֵׁכָר, כִּי בְתֹאַר אִשָּׁה יָפָה, רַבִּים הֵשְׁחִתוּ, וַעֲצוּמִים כָּל הֲרוּגֶיהָ. רַבִּים הָיוּ פְּצָעֵי רוֹכֵל הַמַּרְגִּילִים לְדַבֵּר עֲבֵרָה, כְּנִיצוֹץ מַבְעִיר גַּחֶלֶת״. (ירמיהו ה׳:כ״ז) ״כִּכְלוּב מָלֵא עוֹף כֵּן בָּתֵּיהֶם מְלֵאִים מִרְמָה״. ״אַל תְּצַר צָרַת מָחָר כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֶד יוֹם, שֶׁמָּא מָחָר בָּא וְאֵינֶנּוּ, נִמְצָא מִצְטַעֵר עַל עוֹלָם שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ״. ״מְנַע רַבִּים מִתּוֹךְ בֵּיתֶךָ, וְלֹא (רוכל) [הַכֹּל] תָּבִיא בֵּיתֶךָ. רַבִּים יִהְיוּ דוֹרְשֵׁי שְׁלוֹמֶךָ, גַּלֵּה סוֹדְךָ לְאֶחָד מֵאָלֶף״:

יז כט אָמַר רַבִּי אַסִי: אֵין בֶּן דָּוִד בָּא עַד שֶׁיִּכְלוּ כָּל הַנְּשָׁמוֹת שֶׁבַּגּוּף, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו נ״ז:ט״ז) ״כִּי רוּחַ מִלְּפָנַי יַעֲטוֹף וּנְשָׁמוֹת אֲנִי עָשִׂיתִי״. תַּנְיָא, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: כָּל [יְהוּדִי] שֶׁאֵין עוֹסֵק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה, כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית ט׳:ו׳) ״שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם בָּאָדָם, דָּמוֹ יִשָּׁפֵךְ״. וּכְתִיב בַּתְרֵיהּ: ״וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ״. רַבִּי (עקיבא) [יַעֲקֹב] אוֹמֵר: כְּאִלּוּ מְמַעֵט אֶת הַדְּמוּת, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם) ״כִּי בְצֶלֶם אֱלֹהִים עָשָׂה אֶת הָאָדָם״, וּסְמִיךְ לֵיהּ: ״וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ״ וְגוֹ׳. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר: כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים וּמְמַעֵט אֶת הַדְּמוּת, [שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ״]. אָמְרוּ לוֹ לְבֶן עַזַּאי: יֵשׁ נָאֶה דוֹרֵשׁ וְנָאֶה מְקַיֵּם, נָאֶה מְקַיֵּם (*) וְאֵין נָאֶה דוֹרֵשׁ, וְאַתָּה, נָאֶה דוֹרֵשׁ וְאֵין נָאֶה מְקַיֵּם? אָמַר לָהֶם: וּמָה אֶעֱשֶׂה שֶׁנַּפְשִׁי חָשְׁקָה בַּתּוֹרָה? אֶפְשָׁר לָעוֹלָם שֶׁיִּתְקַיֵּם עַל יְדֵי אֲחֵרִים. תַּנְיָא אִידָךְ: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: כָּל מִי שֶׁאֵין עוֹסֵק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה, כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּמִים, שֶׁנֶּאֱמַר: ״שֹׁפֵךְ דַּם הָאָדָם״, וּסְמִיךְ לֵיהּ: ״וְאַתֶּם פְּרוּ וּרְבוּ״. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: כְּאִלּוּ מְמַעֵט הַדְּמוּת. בֶּן עַזַּאי אוֹמֵר וְכוּ׳, אָמְרוּ לוֹ לְבֶן עַזַּאי: יֵשׁ נָאֶה דוֹרֵשׁ וְכוּ׳. תָּנוּ רַבָּנָן: (במדבר יא) ״וּבְנֻחֹה יֹאמַר שׁוּבָה ה׳ רִבְבוֹת אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל״, מְלַמֵּד שֶׁאֵין הַשְּׁכִינָה שׁוֹרָה עַל פָּחוֹת מִשְּׁנֵי אַלָפִים וּשְׁנֵי רְבָבוֹת מִיִּשְׂרָאֵל. הֲרֵי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל שְׁנֵי אַלָפִים וּשְׁנֵי רְבָבוֹת חָסֵר אֶחָד, וְזֶה לֹא עָסַק בִּפְרִיָּה וּרְבִיָּה, לֹא נִמְצָא זֶה גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל? אַבָּא חָנָן אָמַר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: חַיָּב מִיתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם ג) ״וּבָנִים לֹא הָיוּ לָהֶם״, הָא אִם הָיוּ לָהֶם בָּנִים, לֹא מֵתוּ! אֲחֵרִים אוֹמְרִים: גּוֹרֵם לַשְּׁכִינָה שֶׁתִּסְתַּלֵּק מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית י״ז:ז׳) ״לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ״. בִּזְמַן שֶׁזַּרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ, שְׁכִינָה שׁוֹרָה, אֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ, עַל מִי שׁוֹרָה? עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים?

יח ל תָּנוּ רַבָּנָן: נָשָׂא אִשָּׁה וְשָׁהָה עִמָּהּ עֶשֶׂר שָׁנִים וְלֹא יָלְדָה, יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, שֶׁמָּא לֹא זָכָה לְהִבָּנוֹת מִמֶּנָּה. אַף עַל פִּי שֶׁאֵין רְאָיָה לַדָּבָר, זֵכֶר לַדָּבָר: (בראשית יז) ״מִקֵּץ עֶשֶׂר שָׁנִים לְשֶׁבֶת אַבְרָם בְּאֶרֶץ כְּנָעַן״, לְלַמֶּדְךָ: שֶׁאֵין יְשִׁיבַת חוּץ לָאָרֶץ עוֹלָה לוֹ מִן הַמִּנְיָן. לְפִיכָךְ, חָלָה הוּא, אוֹ שֶׁחָלְתָה הִיא, אוֹ שְׁנֵיהֶם חֲבוּשִׁים בְּבֵית הָאֲסוּרִים, אֵין עוֹלִים לוֹ מִן הַמִּנְיָן. אָמַר לֵיהּ רָבָא לְרַב נַחְמָן: וְלֵילַף מִיִּצְחָק, דִּכְתִיב: (שם כה) ״וַיְהִי יִצְחָק בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה בְּקַחְתּוֹ אֶת רִבְקָה״ וְגוֹ, וּכְתִיב: ״וְיִצְחָק בֶּן שִׁשִּׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אוֹתָם״. אָמַר לֵיהּ: יִצְחָק, עָקוּר הָוָה. אִי הָכִי, אַבְרָהָם נַמִּי, עָקוּר הָוָה! הַהוּא מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְרַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, דְּאָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לָמָּה נִמְנוּ שְׁנוֹתָיו שֶׁל יִשְׁמָעֵאל? כְּדֵי לְיַחֵס בָּהֶן שְׁנוֹתָיו שֶׁל יַעֲקֹב.

יט אָמַר רַבִּי יִצְחָק: יִצְחָק אֲבִינוּ, עָקוּר הָיָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית כה) ״וַיֶּעְתַּר יִצְחָק לַה׳ לְנֹכַח אִשְׁתּוֹ״. ׳עַל אִשְׁתּוֹ׳ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ׳לְנֹכַח׳, מְלַמֵּד שֶׁשְּׁנֵיהֶם עֲקוּרִים הָיוּ. אִי הָכִי ׳וַיֶּעְתַּר לוֹ׳? ׳וַיֶּעְתַּר לָהֶם׳ מִבָּעֵי לֵיהּ! לְפִי שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק, לִתְפִלַּת צַדִּיק בֶּן רָשָׁע. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִפְּנֵי מָה הָיוּ אָבוֹתֵינוּ עֲקוּרִים? מִפְּנֵי שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק: לָמָּה נִמְשְׁלָה תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים כְּ׳עֶתֶר׳? מָה ׳עֶתֶר׳ זֶה מְהַפֵּךְ הַתְּבוּאָה בַּגֹּרֶן מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, כָּךְ תְּפִלָּתָן שֶׁל צַדִּיקִים מְהַפֶּכֶת מִדּוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִמִּדַּת רִגְזָנוּת לְמִדַּת רַחֲמָנוּת. אָמַר רַבִּי אַמִי: אַבְרָהָם וְשָׂרָה טוּמְטוּמִין הָיוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיה נא) ״הַבִּיטוּ אֶל צוּר חֻצַּבְתֶּם, וְאֶל מַקֶּבֶת בּוֹר נֻקַּרְתֶּם״, וּכְתִיב: (שם) ״הַבִּיטוּ אֶל אַבְרָהָם אֲבִיכֶם, וְאֶל שָׂרָה תְּחוֹלֶלְכֶם״. אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: שָׂרָה אִמֵּנוּ, אֲיָלוֹנִית הָיְתָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשי יא) ״וַתְּהִי שָׂרַי עֲקָרָה אֵין לָהּ וָלָד״, אֲפִלּוּ בֵּית וָלָד אֵין לָהּ:

כ לא [אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ דְּרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילַת מִשְּׁמֵיהּ דְּרַב: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא בַּדּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁשְּׁנוֹתֵיהֶן מְרֻבּוֹת, אֲבָל בַּדּוֹרוֹת הָאַחֲרוֹנִים שֶׁשְּׁנוֹתֵיהֶן מוּעָטוֹת, שְׁתֵּי שָׁנִים וּמֶחֱצָה, כְּנֶגֶד שְׁלֹשָׁה עִבּוּרִים. רַבָּה אָמַר רַב נַחְמָן: שָׁלֹשׁ שָׁנִים, כְּנֶגֶד שֶׁלֹּשׁ ׳פְּקִידוֹת׳. דְּאָמַר מַר: בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִפְקְדוּ שָׂרָה, רָחֵל,

וְחַנָּה. אָמַר רַבָּה: לִיתְנְהוּ לַהֲנֵי כְּלָלֵי, מִכְּדֵי מַתְנִיתִין מַאן תַּקִּין? רַבִּי, וְהָא] בִּימֵי דָּוִד אִימְעוּט שְׁנֵי, דִּכְתִיב: (תהילים צ׳:י׳) ״יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָהֶם שִׁבְעִים שָׁנָה״. [וְהַאי, ״שֶׁמָּא לֹא זָכָה לְהַבָּנוֹת הֵימֶנָּה״, וְדִילְמָא אִיהִי דְּלָא זָכְיָא? אִיהִי, כֵּיוָן דְּלָא מִפְקְדָא אַפְּרָיָה וּרְבִיָּה, לָא מִיעַנְּשָׁה].

כא לב אִינִי! וְהָא אָמְרוּ לֵיהּ רַבָּנָן לְרַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָּא: נְסִיב אִתְּתָא וְאוֹלִיד בְּנֵי! וְאָמַר לְהוּ: אִי זַכָּאי, חֲווּ לִי מִקַּמַּיְתָא. הָתָם, דְּחוּיֵי קָא מַדְחֵי לְהוּ לְרַבָּנָן, דְּרַבִּי אַבָּא [בַּר זַבְדָּא] אִיעֲקַר מִפְּרָקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַב גִּידֵּל אִיעֲקַר מִפְּרָקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַבִּי חֶלְבּוֹ אִיעֲקַר מִפְּרָקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַב שֵׁשֶׁת אִיעֲקַר מִפְּרָקֵיהּ דְּרַב הוּנָא. רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב אָמַר רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: שִׁתִּין סָבֵי הֲווֹ, וְכוּלְּהוּ אִיעֲקוּר מִפְּרָקֵיהּ דְּרַב הוּנָא, לְבַר מֵאֲנָא, דְּקַיְימִי בְּנַפְשָׁאי: (קהלת ז׳:י״ב) ״הַחָכְמָה תְּחַיֶּה בְּעָלֶיהָ״.

כב מַתְנִיתִין. הָאִישׁ מְצֻוֶּה עַל פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, אֲבָל לֹא הָאִשָּׁה. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָא אוֹמֵר: עַל שְׁנֵיהֶם הוּא אוֹמֵר: (בראשית א׳:כ״ב) ״וַיְבָרֶךְ אֹתָם אֱלֹהִים, וַיֹּאמֶר לָהֶם [אֱלֹהִים]: פְּרוּ וּרְבוּ״. גְּמָרָא. מְנָא הַנֵּי מִילֵי? אָמַר רַבִּי אֶלְעָאי מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן (שמוע) [שִׁמְעוֹן]: אָמַר קְרָא: (שם) ״וּמִלְאוּ אֶת הָאָרֶץ וְכִבְשֻׁהָ״, אִישׁ דַּרְכּוֹ לִכְבֹּשׁ, וְאֵין אִשָּׁה דַּרְכָּהּ לִכְבֹּשׁ. אַדְּרַבָּה! ׳וְכִבְשֻׁהָ׳, תַּרְתֵּי מַשְׁמַע! אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: ׳וּכְבָשָׁהּ׳ כְּתִיב. רַב יוֹסֵף אָמַר: מֵהָכָא: (שם לה) ״אֲנִי אֵל שַׁדַּי פְּרֵה וּרְבֵה״. וְלָא קָאָמַר: ״פְּרוּ וּרְבוּ״.

כג לג וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָאי מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן (שמוע) [שִׁמְעוֹן]: כְּשֵׁם שְׁמִצְוָה עַל אָדָם לוֹמַר דָּבָר הַנִּשְׁמָע, כָּךְ מִצְוָה עַל אָדָם שֶׁלֹּא לוֹמַר דָּבָר שֶׁלֹּא נִשְׁמָע. רַבִּי אַבָּא אָמַר: חוֹבָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (משלי ט׳:ח׳) ״אַל תּוֹכַח לֵץ פֶּן יִשְׂנָאֶךָּ, הוֹכַח לְחָכָם וְיֶאֱהָבֶךָּ״. וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָאי מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן: מֻתָּר לוֹ לָאָדָם לְשַׁנּוֹת בִּדְבַר הַשָּׁלוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית נ׳:י״ז) ״אָבִיךָ צִוָּה״ וְגוֹ׳ ״אָבִיךָ צִוָּה לְפָנָיו: אָנָא שָׂא נָא״. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: מִצְוָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל א ט״ז:ב׳) ״וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל: אֵיךְ אֵלֵךְ? וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי״ וְגוֹ׳. דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל תָּנָא: גָּדוֹל הַשָּׁלוֹם, שֶׁאַף הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא שִׁנָּה בּוֹ. דְּמֵעִיקָּרָא כְּתִיב: (בראשית י״ח:י״ג-י״ד) ״וַאדוֹנִי זָקֵן״, וּלְבַסּוֹף כְּתִיב: ״וַאֲנִי זָקַנְתִּי״: דְּרַבִּי חִיָּא הֲוָה לֵהּ צַעַר לֵדָה. שַׁנְּאַי מָנָא, וְאָתַת לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּא, אָמְרָה: אִתְּתָא מִפְקְדָה אַפְּרָיָה וּרְבִיָּה? אָמַר לָהּ: לָא. אָזְלַת אִישְׁתְּיָא סַמָּא דַּעֲקָרְתָּא. לְסוֹף אִגְּלָאי מִילְּתָא. אָמַר לָהּ: אִיכּוּ יָלְדָתָא לִי חֲדָא כְּרָסָא אַחֲרִיתִי. דְּאָמַר מַר: יְהוּדָה וְחִזְקִיָּה, אַחַי, פָּזִי וְטָבִי, אַחְוָתָא:

פרק ז

א יבמות פרק ז - לד תָּנוּ רַבָּנָן: (ויקרא כב) ״וְזֶרַע אִין לָהּ״, אִין לִי אֶלָּא זֶרַע זֶרַע, זֶרַע זֶרַע, וַאֲפִלּוּ פָּסוּל, מִנַּיִן? תַּלְמוּד לוֹמַר: ״וְזֶרַע אִין לָהּ״, מִכָּל מָקוֹם. תָּנוּ רַבָּנָן: חֲרִינִי כַּפָּרַת בֶּן־בִּתִּי ׳כּוּזָא׳, שֶׁמַּאֲכִילַנִי בִּתְרוּמָה, וְאִינִי כַּפָּרַת בֶּן־בִּתִּי ׳כַּדָּא׳, שֶׁפּוֹסְלַנִי מִן הַתְּרוּמָה:

פרק ח

א יבמות פרק ח - לה אָמַר רַבָּה בַּר יִצְחָק, אָמַר רַב: לֹא נִתְּנָה פְּרִיעַת מִילָה לְאַבְרָהָם אָבִינוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: (יהושע ה׳:ב׳) ״בָּעֵת הַהִיא אָמַר ה׳ אֶל יְהוֹשֻׁעַ: עֲשֵׂה לְךָ חַרְבוֹת צֻרִים״ וְגוֹ׳. וְדִלְמָא הֲנָךְ דְּלָא מָהוּל כְּלָל? דִּכְתִיב: (שם) ״כִּי מֻלִים הָיוּ כָּל הָעָם הַיּוֹצְאִים, וְכָל הָעָם הַיְלִדִים בַּמִּדְבָּר בַּדֶּרֶךְ בְּצֵאתָם מִמִּצְרַיִם לֹא מָלוּ״. אִם כֵּן מַאי ׳שׁוּב׳? אֶלָּא לָאו לִפְרִיעָה, וּמַאי ׳שֵׁנִית׳? לְאַקּוּשֵׁי סוֹף מִילָה לְתְחִלַּת מִילָה; מַה תְּחִלַּת מִילָה מְעַכֶּבֶת, אַף סוֹף מִילָה מְעַכֶּבֶת. דִּתְנַן: אִלּוּ הֵן צִיצִין הַמְעַכְּבִין אֶת הַמִּילָה: בָּשָׂר הַחוֹפֶה וְכוּ׳. [אָמַר רַבִּינָא וְאִיתֵּימָא רַב יִרְמְיָה בַּר אַבָּא, אָמַר רַב: בָּשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רֹב גָּבְהָהּ שֶׁל עֲטָרָה]. וּבִמְדִבָּר, מַאי טַעְמָא לָא מָהוּל? אִי בָּעֵית אֵימָא: מִשּׁוּם חוּלְשָׁא דְּאוּרְחָא, וְאִי בָּעֵית אֵימָא: מִשּׁוּם דְּלָא נָשִׁיב לְהוּ רוּחַ צְפוֹנִית, דִּתְנַיָּא: כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, לֹא נָשְׁבָה לָהֶם רוּחַ צְפוֹנִית. מַאי טַעְמָא? אִי בָּעֵית אֵימָא: מִשּׁוּם דִּנְזוּפֵי הֲווּ, וְאִי בָּעֵית אֵימָא: דְּלָא נִבַּדְּרוּעֲנֵי כְּבוֹד. אָמַר רַב פָּפָּא: הִלְכָךְ, יוֹמָא דְּעִיבְּרָא וְיוֹמָא דְּשׁוּתָא, לָא מַהֲלִינַן בֵּיהּ, וְלָא מְסוּכְּרִינַן בֵּיהּ. וְהָאִידָּנָא דְּדָשׁוּ בֵּיהּ רַבִּים, (תהילים קט״ז:ו׳) ״שׁוֹמֵר פְּתָאיִם ה׳״:

ב לו תָּנוּ רַבָּנָן: כָּל אוֹתָן אַרְבָּעִים שָׁנָה שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, לֹא הָיָה יוֹם שֶׁלֹּא נָשְׁבָה בּוֹ רוּחַ צְפוֹנִית בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמות י״ב:כ״ט) ״וַיְהִי בַּחֲצִי הַלַּיְלָה, וַה׳ הִכָּה כָל בְּכוֹר״ וְגוֹ׳. מַאי תַּלְמוּדָא? הָא קָא מַשְׁמַע לָן, דְּעֵת רָצוֹן, מִלְּתָא הִיא. אָמַר רַב הוּנָא: דְּבַר תּוֹרָה, מָשׁוּךְ אוֹכֵל בִּתְרוּמָה, וּמִדִּבְרֵיהֶם גָּזְרוּ עָלָיו, מִפְּנֵי שֶׁנִּרְאָה כְּעָרֵל. (וְהֵבִיאוּ בַּגְּמָרָא עַל זֶה: רַבִּי יְהוּדָה אָמַר: מָשׁוּךְ לֹא יִמּוֹל מִפְּנֵי שֶׁסַּכָּנָה הִיא לוֹ. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא הַרְבֵּה מָלוּ בִּימֵי בֶּן כּוֹזִיבָא, וְהוֹלִידוּ בָּנִים וּבָנוֹת.):

ג לז מַתִּיב רַב יוֹסֵף: (מלכים א ג׳:א׳) ״וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם״ וְגוֹ׳? גִּיּוּרֵי גַּיְירָה. וְהָא לֹא קִבְּלוּ גֵּרִים (לא) בִּימֵי דָּוִד וְלֹא בִּימֵי שְׁלֹמֹה? מִידֵּי הוּא טַעְמָא, אֶלָּא לְשֻׁלְחַן מְלָכִים, הָא, לָא צְרִיכָא לֵיהּ. וְהָא, מִצְרִית רִאשׁוֹנָה הִיא? וְכוּ׳. אָמַר רַב פָּפָּא: אָנָן, מִשְּׁלֹמֹה לֵיקוּם וְנֵתִיב? שְׁלֹמֹה לָא נָסִיב מִידֵּי!

דִּכְתִיב בֵּיהּ : (שם יא) ״מִן הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר ה׳ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: לֹא תָבֹאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא יָבֹאוּ בָכֶם, אָכֵן יַטּוּ אֶת לְבַבְכֶם אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם, בָּהֶם דָּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה״. אֶלָּא קַשְׁיָא ׳וַיִּתְחַתֵּן׳? מִתּוֹךְ אַהֲבָה יִתְרָה שֶׁאֲהֵבָהּ, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ נִתְחַתֵּן בָּהּ:

ד לח מִשְׁנָה. עַמּוֹנִי וּמוֹאָבִי אֲסוּרִין, וְאִסּוּרָן אִסּוּר עוֹלָם, אֲבָל נְקֵבוֹתֵיהֶן מֻתָּרוֹת מִיָּד. גְּמָרָא. מְנָא חֲנֵי מִילֵּי? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: דְּאָמַר קְרָא: (שמואל א י״ז:ה) ״וְכִרְיוֹת שָׁאוּל אֶת דָּוִד יֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי, (ויאמר) [וַאֲמַר] אֶל אַבְנֵר שַׂר הַצָּבָא: בֶּן מִי זֶה הַנַּעַר, אַבְנֵר? וַיֹּאמֶר אַבְנֵר: חֵי נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם יָדָעְתִּי״. וְלָא יָדַע לֵיהּ? וְהָא כְּתִיב: (שם טז) ״וַיֶּאֱהָבֵהוּ מְאֹד, וַיְהִי לוֹ נֹשֵׂא כֵלִים״. אֶלָּא אַאֲבוּהָ קָא מַשְׁאִיל. וְאָבִיו, לָא יָדַע לֵיהּ? וְהָכְתִיב: (שם יז) ״וְהָאִישׁ, בִּימֵי שָׁאוּל זָקֵן בָּא בָאֲנָשִׁים״, וְאָמַר רַב וְאִיתֵּימָא רַבִּי אַבָּא: זֶה יִשַׁי אֲבִי דָּוִד, שֶׁנִּכְנַס בְּאוּכְלוּסָא וְיָצָא בְּאוּכְלוּסָא. הָכִי קָאָמַר: זִיל שָׁאִיל אִי מִפֶּרֶץ אָתִי, אִי מִזֶּרַח אָתִי. אִי מִפֶּרֶץ אָתִי, מַלְכָּא הֲוֵי, שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵץ לַעֲשׂוֹת דֶּרֶךְ וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ. אִי מִזֶּרַח אָתִי, חַשִׁיבָא בְּעָלְמָא הֲוֵי. מַאי טַעְמָא אָמַר לֵיהּ: ׳שְׁאַל עָלַיהּ׳? (משום מאניה) דִּכְתִיב: (שמואל א י״ז:ל״ח) ״וַיַּלְבֵּשׁ שָׁאוּל אֶת דָּוִד מַדָּיו״. מַאי ׳מַדָּיו׳? כְּמִדָּתוֹ. וּכְתִיב בֵּיהּ בְּשָׁאוּל: (שם ט) ״מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה גָּבַהּ מִכָּל הָעָם״. (אמר: מכדי משכמו ומעלה גבוה מכל העם, מאי האי דאתרמו ליה מאנאי? שמע מינא: מלכא הוי.) אָמַר לֵיהּ דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי: עַד שֶׁאַתָּה מַשְׁאִיל עָלָיו, אִם הָגוּן הוּא לַמַּלְכוּת אִם לָאו, שְׁאַל עָלָיו, אִם רָאוּי לָבוֹא בַּקָּהָל אִם לָאו, מִשּׁוּם דְּקָא אָתֵי מֵרוּת הַמּוֹאֲבִיָּה. אָמַר לֵיהּ אַבְנֵר: תְּנִינָא: ׳עַמּוֹנִי׳ וְלֹא ׳עַמּוֹנִית׳, ׳מוֹאָבִי׳ וְלֹא ׳מוֹאָבִית׳. אֶלָּא מֵעַתָּה, ׳מַמְזֵר׳ וְלֹא ׳מַמְזֶרֶת׳? ׳מַמְזֵר׳ כְּתִיב, [מוּם־זָר]! ׳מִצְרִי׳ וְלֹא ׳מִצְרִית׳? שַׁאנִי הָכָא, דִּמְפָרֵשׁ טַעְמָא דִּקְרָא: (דברים כ״ג:ד׳-ה׳) ״עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמָּיִם״, דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְקַדֵּם, וְלֹא דַּרְכָּהּ שֶׁל אִשָּׁה לְקַדֵּם. הָיָה לָהֶם לְקַדֵּם אֲנָשִׁים לִקְרַאת אֲנָשִׁים, וְנָשִׁים לִקְרַאת נָשִׁים! אִשְׁתִּיקִי. מִיָּד, ״וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ: שְׁאַל אַתָּה בֶּן מִי זֶה הָעֶלֶם!״ הָתָם קָרֵי לֵיהּ ׳נַעַר׳, וְהָכָא קָרֵי לֵיהּ ׳עֶלֶם׳? הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: הֲלָכָה זוֹ נִתְעַלְּמָה מִמְּךָ, צֵא וּשְׁאַל בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ! שָׁאַל, אָמְרוּ לֵיהּ: ׳עַמּוֹנִי׳ וְלֹא ׳עַמּוֹנִית׳, ׳מוֹאָבִי׳ וְלֹא ׳מוֹאָבִית׳. אַקְשִׁי לְהוּ [דוֹאֵג] כָּל הַנֵּי קוּשְׁיָתָא, אִשְׁתִּיקוּ. בָּעֵי לְאַכְרוּזֵי עֲלֵיהּ, מִיָּד (שמואל ב י״ז:כ״ה) ״וַעֲמָשָׂא בֶן אִישׁ וּשְׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׂרְאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַל בַּת נָחָשׁ״. וּכְתִיב: (דברי הימים א ב׳:י״ז) ״יֶתֶר(א) הַיִּשְׁמְעֵאלִי״. אָמַר רָבָא: מְלַמֵּד שֶׁחָגַר חַרְבּוֹ כְּיִשְׁמָעֵאל וְאָמַר: כָּל מִי שֶׁאֵינוֹ שׁוֹמֵעַ הֲלָכָה זוֹ, יִדָּקֵר בַּחֶרֶב. כָּךְ מְקֻבָּלַנִי מִבֵּית דִּינוֹ שֶׁל שְׁמוּאֵל הָרָמָתִי: ׳עַמּוֹנִי׳ וְלֹא ׳עַמּוֹנִית׳, ׳מוֹאָבִי׳ וְלֹא ׳מוֹאָבִית׳. וּמִי מְהֵימַן? וְהָא אָמַר רַבִּי אַבָּא, אָמַר רַב: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁמּוֹרֶה הֲלָכָה וּבָא, אִם קֹדֶם מַעֲשֶׂה אָמְרָהּ, שׁוֹמְעִין לוֹ, וְאִם לָאו, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ? שַׁאנִי הָכָא, דְּהָא שְׁמוּאֵל וּבֵית־דִּינוֹ קָיְמִי. מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא? הָכָא תַּרְגִּימוּ: (תהילים מ״ה:י״ד) ״כָּל כְּבוּדָּה בַת מֶלֶךְ פְּנִימָה״. בְּמַעֲרָבָא אַמְרִי, וְאִי תֵּימָא רַבִּי יִצְחָק: אָמַר קְרָא: (בראשית י״ח:ט׳) ״וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: אַיֵּה שָׂרָה אִשְׁתֶּךָ? וַיֹּאמֶר: הִנֵּה בָאֹהֶל״. [כְּתַנָּאֵי: ׳עַמּוֹנִי׳ וְלֹא ׳עַמּוֹנִית׳, ׳מוֹאָבִי׳ וְלֹא ׳מוֹאָבִית׳, דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: (דברים כ״ג:ד׳-ה׳) ״עַל דְּבַר אֲשֶׁר לֹא קִדְּמוּ אֶתְכֶם בַּלֶּחֶם וּבַמָּיִם״, דַּרְכּוֹ שֶׁל אִישׁ לְקַדֵּם וְכוּ׳]:

ה לט דָּרַשׁ רָבָא: מַאי דִּכְתִיב: (תהילים קט״ז:ט״ז) ״פִּתַּחְתָּ לְמוֹסֵרָי״? אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם! שְׁנֵי מוֹסֵרוֹת שֶׁהָיוּ עָלַי, פִּתַּחְתָּם: רוּת הַמּוֹאֲבִיָּה וְנַעֲמָה הָעַמּוֹנִית. דָּרַשׁ רָבָא: מַאי דִּכְתִיב: (שם מ) ״רַבּוֹת עָשִׂיתָ אַתָּה ה׳ אֱלֹהַי, נִפְלְאֹתֶיךָ וּמַחְשְׁבֹתֶיךָ אֵלֵינוּ״. ׳אֵלַי׳ לֹא נֶאֱמַר, אֶלָּא ׳אֵלֵינוּ׳, מְלַמֵּד שֶׁהָיָה רְחַבְעָם יוֹשֵׁב בְּחֵיקוֹ שֶׁל דָּוִד, אָמַר לֵיהּ: עָלַי וְעָלֶיךָ נֶאֱמְרוּ שְׁתֵּי מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ. דָּרַשׁ רָבָא: מַאי דִּכְתִיב: (שם) ״אָז אָמַרְתִּי הִנֵּה בָאתִי בִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלָי״? אָמַר דָּוִד: אֲנִי אָמַרְתִּי ׳עַתָּה בָאתִי׳, וְלֹא יָדַעְתִּי שֶׁבִּמְגִלַּת סֵפֶר כָּתוּב עָלַי. הָתָם כְּתִיב: (בראשית יט) ׳הַנִּמְצָאת׳, הָכָא כְּתִיב: (תהלים פט) ״מָצָאתִי דָוִד עַבְדִּי, בְּשֶׁמֶן קָדְשִׁי מְשַׁחְתִּיו״.

ו מ אָמַר רַב הוּנָא: מַמְזֵרָא לָא חַיֵּי. וְהָא אַנַן תְּנַן: מַמְזֵרִים אֲסוּרִין וְאִסּוּרָן אִסּוּר עוֹלָם? אָמַר רַבִּי זֵירָא: לְדִידִי מְפָרְשָׁא לָהּ מִינֵּיהּ דְּרַב יְהוּדָה: דְּיָדְעִי חַיֵּי, דְּלָא יָדְעִי לָא חַיֵּי. דְּיָדְעִי וְלָא יָדְעִי, עַד תְּלָתָא דָּרָא חַיֵּי, טְפֵי לָא חַיֵּי. הַהוּא דַּהֲוָה בְּשִׁבְבוּתֵיהּדְּרַבִּי אַמִּי, אַכְרִיז עֲלֵיהּ דְּמַמְזְרָא הוּא. הֲוָה אָזִיל וּבָכִי. אָמַר לֵיהּ: חַיִּים נָתַתִּי לָךְ:

ז מא אָמַר רַב חַנָּא בַּר אַדָּא: נְתִינִים, דָּוִד גָּזַר עֲלֵיהֶם, שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל ב כ״א:ב׳) ״וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים, וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם, וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה״ וגו׳. מַאי טַעְמָא גָּזַר עֲלֵיהוּ? דִּכְתִיב: (שם) ״וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים, שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה״. שָׁנָה רִאשׁוֹנָה אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים יֵשׁ בָּכֶם? דִּכְתִיב: (דברים י״א:ט״ז-י״ז) ״וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם, וְחָרָה אַף ה׳ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם, וְלֹא יִהְיֶה מָטָר״ וגו׳. בָּדְקוּ וְלֹא מָצְאוּ. שְׁנִיָּה אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא עוֹבְרֵי עֲבֵרָה יֵשׁ בָּכֶם? דִּכְתִיב: (ירמיהו ג׳:ג׳) ״וַיִּמָּנְעוּ רְבִבִים וּמַלְקוֹשׁ לוֹא הָיָה, וּמֵצַח אִשָּׁה זוֹנָה הָיָה לָךְ״ וגו׳. בָּדְקוּ וְלֹא מָצְאוּ. שְׁלִישִׁית אָמַר לָהֶם: שֶׁמָּא פּוֹסְקֵי צְדָקָה בְּרַבִּים יֵשׁ בָּכֶם, וְאֵין נוֹתְנִין? דִּכְתִיב: (משלי כ״ה:י״ד) ״נְשִׂיאִים וְרוּחַ וְגֶשֶׁם אַיִן, אִישׁ מִתְהַלֵּל בְּמַתַּת שָׁקֶר״. בָּדְקוּ וְלֹא מָצְאוּ. אָמַר: אֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בִּי. מִיָּד: (שמואל ב כ״א:א׳) ״וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי ה׳״. מַאי הִיא? אָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: שֶׁשָּׁאַל בְּאוּרִים וְתֻמִּים. מַאי מַשְׁמַע? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: אַתְיָא ׳פְּנֵי׳, ׳פְּנֵי׳. כְּתִיב הָכָא: ״וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת פְּנֵי ה׳״, וּכְתִיב הָתָם: (במדבר כ״ז:כ״א) ״וְשָׁאַל לוֹ בְּמִשְׁפַּט הָאוּרִים לִפְנֵי ה׳״. (שמואל ב כ״א:א׳) ״וַיֹּאמֶר ה׳ אֶל שָׁאוּל וְאֶל בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעֹנִים״. ׳אֶל שָׁאוּל׳, שֶׁלֹּא נִסְפַּד כַּהֲלָכָה. ״וְאֶל בֵּית

הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים״, וְכִי הֵיכָן מָצִינוּ בְּשָׁאוּל שֶׁהֵמִית אֶת הַגִּבְעוֹנִים? אֶלָּא מִתּוֹךְ שֶׁהָרַג נוֹב עִיר הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיוּ מַסְפִּיקִין לָהֶם מַיִם וּמָזוֹן, מַעֲלֶה עָלָיו הַכָּתוּב כְּאִלּוּ הֲרָגָן. קָא תָבַע אֶל שָׁאוּל שֶׁלֹּא נִסְפַּד כַּהֲלָכָה, וְקָא תָבַע עַל אֲשֶׁר הֵמִית הַגִּבְעוֹנִים? אֵין! דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ: מַאי דִּכְתִיב: (צפניה ב׳:ג׳) ״בַּקְּשׁוּ אֶת ה׳ כָּל עַנְוֵי הָאָרֶץ, אֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ פָּעָלוּ״, בַּאֲשֶׁר מִשְׁפָּטוֹ, שָׁם פָּעָלוּ, אָמַר דָּוִד: שָׁאוּל, נָפְקוּ לֵהּ תְּרֵיסַר יַרְחֵי שַׁתָּא, וְלָא דָּרְכֵיהּ לְמִסְפְּדֵיהּ. נְתִינִים, נִקְרִינְהוּ וּנְפֵיסִינְהוּ. (שמואל ב כ״א:ב׳) ״וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וגו׳, מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם? וּבַמָּה אֲכַפֵּר? וּבָרְכוּ אֶת נַחֲלַת ה׳. וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעֹנִים: אֵין לָנוּ כֶּסֶף וְזָהָב עִם שָׁאוּל וְעִם בֵּיתוֹ, וְאֵין לָנוּ אִישׁ וגו׳, יִתֵּן לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו, וְהוֹקַעֲנוּם לַה״. פֵּיסִינְהוּ וְלָא מִפַּיְסוּ. אָמַר דָּוִד: שִׁלְשָׁה סְמָנִים יֵשׁ בְּאֻמָּה זוֹ; רַחֲמָנִין, וּבַיְשָׁנִין וְגוֹמְלֵי חֲסָדִים. רַחֲמָנִין, דִּכְתִיב: (דברים י״ג:י״ח) ״וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ״. בַּיְשָׁנִין, דִּכְתִיב: (שמות כ׳:י״ז) ״וּבַעֲבוּר תִּהְיֶה יִרְאָתוֹ עַל פְּנֵיכֶם״. גּוֹמְלֵי חֲסָדִים, דִּכְתִיב: (בראשית י״ח:י״ט) ״לְמַעַן אֲשֶׁר יְצַוֶּה אֶת בָּנָיו וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וגו׳. כָּל שֶׁיֵּשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה סְמָנִין הַלָּלוּ, רָאוּי לְהִדָּבֵק בּוֹ, אֵין בּוֹ שְׁלֹשָׁה סְמָנִין הַלָּלוּ, אֵין רָאוּי לְהִדָּבֵק בּוֹ:

ח מב ״וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁנֵי בְּנֵי רִצְפָּה בַת אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׁאוּל, אֶת אַרְמֹנִי וְאֶת מְפִבֹשֶׁת, וְאֶת חֲמֵשֶׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת שָׁאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן בַּרְזִלַּי הַמְּחֹלָתִי״. (שם). מַאי שְׁנָא הַנֵּי? אָמַר רַב הוּנָא: הֶעֱבִירוּם לִפְנֵי אָרוֹן, כָּל שֶׁאָרוֹן קוֹלְטוֹ, לְמִיתָה. כָּל שֶׁאֵין אָרוֹן קוֹלְטוֹ, לְחַיִּים. מֵתִיב רַב (הונא) [חַנָּא] בַּר קָטִינָא: (ש״ב כא) ״וַיִּחְמֹל הַמֶּלֶךְ עַל מְפִיבֹשֶׁת בֶּן יְהוֹנָתָן בֶּן שָׁאוּל״? שְׁלֹא הֶעֱבִירוֹ. וְכִי מַשּׁוֹא פָּנִים יֵשׁ בַּדָּבָר? ! אֶלָּא, שֶׁהֶעֱבִירוֹ וּקְלָטוֹ אָרוֹן, וּבִקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים וּפְלָטוֹ. וְאַבַּתִּי מַשּׁוֹא פָּנִים יֵשׁ בַּדָּבָר? אֶלָּא, שֶׁבִּקֵּשׁ רַחֲמִים שֶׁלֹּא יִקָּלְטֶנּוּ הָאָרוֹן:

ט מג וְהָכְתִיב: (דברים כ״ד:ט״ז) ״לֹא יוּמְתוּ אָבוֹת עַל בָּנִים״ וְגוֹ׳? אָמַר רַבִּי חִיָּא בַּר אַבָּא, אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מוּטָב שֶׁתִּתָּעֵקֵר אוֹת אַחַת מִן הַתּוֹרָה, וְאַל יִתְחַלֵּל שֵׁם שָׁמַיִם בְּפַרְהֶסְיָא. (שמואל ב כ״א:י׳) ״וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת אַיָּה אֶת הַשַּׂק וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל הַצּוּר מִתְּחִלַּת קְצִיר עַד נָתַךְ מַיִם עֲלֵיהֶם מִן הַשָּׁמָיִם, וְלֹא נָתְנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם לָנוּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם, וְאֶת חַיַּת הַשָּׂדֶה לָיְלָה״. וְהָכְתִיב: (דברים כ״א:כ״ג) ״לֹא תָלִין נִבְלָתוֹ עַל הָעֵץ״? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוֹצָדָק: מוּטָב שֶׁתִּתָּעֵקֵר אוֹת אַחַת מִן הַתּוֹרָה וְיִתְקַדֵּשׁ שֵׁם שָׁמַיִם בְּפַרְהֶסְיָא, שֶׁהָיוּ עוֹבְרִים וְשָׁבִים אוֹמְרִים: מַה טִּיבָן שֶׁל אֵלּוּ? הַלָּלוּ בְּנֵי מְלָכִים הֵם. וּמֶה עָשׂוּ? פָּשְׁטוּ יְדֵיהֶם בְּגֵרִים גְּרוּרִים. אָמְרוּ: אֵין לְךָ אֻמָּה שֶׁרְאוּיָה לְהִדָּבֵק בָּהּ כְּזוֹ. וּמַה בְּנֵי מְלָכִים כָּךְ, בְּנֵי הֶדְיוֹטוֹת עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה? ! וּמַה גֵּרִים גְּרוּרִים כָּךְ, יִשְׂרָאֵל עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה? ! מִיָּד נִתְוַסְּפוּ עַל יִשְׂרָאֵל מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף, שֶׁנֶּאֱמַר: (מלכים א ה׳:כ״ט-ל׳) ״וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סַבָּל, וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר״. וְדִלְמָא יִשְׂרָאֵל הָווּ? לָא סַלְקָא דַּעְתָּךְ, דִּכְתִיב: (שם ט) ״וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא נָתַן שְׁלֹמֹה עָבֶד״. וְדִלְמָא דּוּנְגָּר בְּעָלְמָא? אֶלָּא מֵהָכָא: (דברי הימים ב ב׳:ט״ז) ״וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה [כָּל הָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים] וגו׳, וַיִּמָּצְאוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף״ וגו׳. וּנְתִינִים, דָּוִד גָּזַר עֲלֵיהֶם? מֹשֶׁה גָּזַר עֲלֵיהֶם! דִּכְתִיב: (דברי הימים כ״ט:י׳) ״מְחֹטֵב עֵצֶיךָ״ וגו׳. מֹשֶׁה גָּזַר לְהַהוּא דָּרָא, וְדָוִד גָּזַר לְכוּלָּא דָּרָא. וְאַבַּתִּי, יְהוֹשֻׁעַ גָּזַר עֲלַיְהוּ? דִּכְתִיב: (יהושע ט׳:כ״ז) ״וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא חֹטְבֵי עֵצִים״ וגו׳? ! יְהוֹשֻׁעַ גָּזַר בִּזְמַן שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם, דָּוִד גָּזַר בִּזְמַן שֶׁאֵין בֵּית הַמִּקְדָּשׁ קַיָּם:

פרק ט

א **יבמות פרק ט** - מד תָּנוּ רַבָּנָן: תְּרוּמָה לַכֹּהֵן וּמַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן לַלֵּוִי, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה אוֹמֵר: ׳לַכֹּהֵן׳. לַכֹּהֵן וְלֹא לַלֵּוִי? ! אִימָא: אַף לַכֹּהֵן. מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי עֲקִיבָא? דִּכְתִיב: (במדבר י״ח:כ״ו) ״וְאֶל הַלְוִיִּם תְּדַבֵּר וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם״, בַּלְוִיִּים קָא מִשְׁתְּעֵי קְרָא. וְאִידָךְ? כִּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: בְּעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מְקוֹמוֹת נִקְרְאוּ ׳כֹּהֲנִים׳ ׳לְוִיִּם׳, וְזֶה אֶחָד מֵהֶם: (יחזקאל מ״ד:ט״ו) ״וְהַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם בְּנֵי צָדוֹק״. וְרַבִּי עֲקִיבָא? [הָכָא לֹא מָצִית אָמַרְתְּ, דִּכְתִיב: (במדבר י״ח:ל״א) ״וַאֲכַלְתֶּם אֹתוֹ בְּכָל מָקוֹם״, מִי שֶׁיָּכוֹל לְאָכְלוֹ בְּכָל מָקוֹם, יָצָא כֹּהֵן שֶׁאֵין יָכוֹל לְאָכְלוֹ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת. וְאִידָךְ? כָּל הֵיכָא דְּבָעֵי, דְּלָא בָּעֵי חוֹמָה. וְאִי אָכִיל לֵיהּ בְּטֻמְאַת הַגּוּף לָא לָקֵי]. הַהִיא גִּינְתָּא דַּהֲוָה שָׁקִיל רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה מַעֲשֵׂר רִאשׁוֹן מִינָּהּ, אָזַל רַבִּי עֲקִיבָא, אַהַדְרֵהּ לְפִתְחָא לְבֵי־קִבְרֵי. אָמַר: עֲקִיבָא בְּתַרְמִילוֹ וַאֲנָא חַיֵּי? אֵיתְמַר: מִפְּנֵי מַה קָנְסוּ לְוִיִּים בְּמַעֲשֵׂר? פְּלִיגֵי בָּהּ רַבִּי (יוחנן) [יוֹנָתָן] וְסָבְיָא. חַד אָמַר: שֶׁלֹּא עָלוּ בִּימֵי עֶזְרָא. וְחַד אָמַר: כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ כֹּהֲנִים עָלָיו בִּימֵי טֻמְאָתָן. [בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר: שֶׁלֹּא עָלוּ, מִשּׁוּם הָכִי קָנְסִינְהוּ. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: כְּדֵי שֶׁיִּסְמְכוּ עָלָיו כֹּהֲנִים בִּימֵי טֻמְאָתָן, מִשּׁוּם כֹּהֲנִים, קָנְסִינְהוּ לַלְוִיִּים? אֶלָּא, כּוּלֵּי עָלְמָא, קָנָסָא שֶׁלֹּא עָלוּ בִּימֵי עֶזְרָא. וְהָכָא בְּהָא קָמִיפְלְגֵי: מַר סָבַר: קָנָסָא לַעֲנָיִים, וּמַר סָבַר: כֹּהֲנִים בִּימֵי טֻמְאָתָן, עֲנָיִים נִינְהוּ. (בִּשְׁלָמָא לְמַאן דְּאָמַר: קָנָסָא לַעֲנָיִים, מִשּׁוּם הָכִי אֲהַדְרֵהּ רַבִּי עֲקִיבָא לְפִתְחָא לְבֵי־קִבְרֵי. אֶלָּא לְמַאן דְּאָמַר: לַכֹּהֲנִים, אַמַּאי אֲהַדְרֵהּ לְפִיתְחָא לְבֵי־קִבְרֵי?) הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: אִי דְּקָא אָתֵית בְּתוֹרַת קָנָסָא, אִית לָךְ, וְאִי קָא אָתֵית בְּתוֹרַת חֲלוּקָּה, לֵית לָךְ]. וּמְנָא לָן דְּלָא סְלִיקוּ בִּימֵי עֶזְרָא? דִּכְתִיב: (עזרא ח׳:ט״ו) ״וָאֶקְבְּצֵם אֶל הַנָּהָר הַבָּא אֶל אַהֲוָא, וַנַּחֲנֶה שָׁם יָמִים שְׁלֹשָׁה, וָאֶבִינָה בָעָם וּבַכֹּהֲנִים, וּמִבְּנֵי לֵוִי לֹא מָצָאתִי שָׁם״. אָמַר רַב חִסְדָּא: בַּתְּחִלָּה לֹא הָיוּ מַעֲמִידִין שׁוֹטְרִים אֶלָּא מִן הַלְוִיִּים, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברי הימים ב י״ט:י״א) ״וְשׁוֹטְרִים הַלְוִיִּם לִפְנֵיכֶם״. עַכְשָׁיו אֵין מַעֲמִידִין שׁוֹטְרִים אֶלָּא מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: ״וְשׁוֹטְרִים הָרַבִּים בְּרֹאשֵׁיכֶם״:

פרק י

א יבמות פרק י - אָמַר רַבִּי יִצְחָק: מִנַּיִן שֶׁהַפְקֵר בֵּית־דִּין הֶפְקֵר? שֶׁנֶּאֱמַר: (עזרא י׳:ח׳) ״וְכֹל אֲשֶׁר לֹא יָבוֹא לִשְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים כַּעֲצַת הַשָּׂרִים וְהַזְּקֵנִים, יָחֳרַם כָּל רְכוּשׁוֹ, וְהוּא יִבָּדֵל מִקְּהַל הַגּוֹלָה״. רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר, מֵהָכָא: (יהושע י״ט:נ״א) ״אֵלֶּה הַנְּחָלֹת אֲשֶׁר נָחֲלוּ אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְיהוֹשֻׁעַ בִּן נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת לְמַטּוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל״. וְכִי מָה עִנְיָן ׳רָאשִׁים׳ אֵצֶל ׳אָבוֹת׳? אֶלָּא לוֹמַר לְךָ: מָה הָאָבוֹת מַנְחִילִין בְּנֵיהֶם כָּל מַה שֶׁיִּרְצוּ, אַף רָאשִׁים מַנְחִילִין אֶת הָעָם כָּל מַה שֶׁיִּרְצוּ:

ב מה תָּא שְׁמַע: (דברים י״ח:ט״ו) ״אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן״, אֲפִלּוּ אוֹמֵר לְךָ: עֲבֹר עַל אַחַת מִכָּל מִצְוֹות שֶׁבַּתּוֹרָה, כְּגוֹן אֵלִיָּהוּ בְּהַר הַכַּרְמֶל, הַכֹּל לְפִי שָׁעָה, שְׁמַע לוֹ. שַׁאנִי הָתָם, דִּכְתִיב: ״אֵלָיו תִּשְׁמָעוּן״. וְלִגְמַר מִינֵיהּ! מִגְּדֵר מִלְתָא שַׁאנִי. תָּא שְׁמַע: אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב: שָׁמַעְתִּי שֶׁבֵּית־דִּין מַכִּין וְעוֹנְשִׁין *) שֶׁלֹּא מִן הַדִּין, וְלֹא לַעֲבֹר עַל דִּבְרֵי תּוֹרָה, אֶלָּא לַעֲשׂוֹת סְיָג לַתּוֹרָה. מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁרָכַב עַל סוּס בְּשַׁבָּת בֵּימֵי יְוָנִים, וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית־דִּין וּסְקָלוּהוּ. לֹא מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי לְכָךְ, אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ. וְשׁוּב מַעֲשֶׂה בְּאָדָם אֶחָד שֶׁהִטִּיחַ בְּאִשְׁתּוֹ תַּחַת הַתְּאֵנָה, וֶהֱבִיאוּהוּ לְבֵית־דִּין וְהִלְקוּהוּ, לֹא מִפְּנֵי שֶׁרָאוּי לְכָךְ, אֶלָּא שֶׁהַשָּׁעָה צְרִיכָה לְכָךְ. מִגְּדֵר מִלְתָא שַׁאנִי:

ג רַבִּי יַנַּאי הֲוֵי לֵיהּ אֲרִיסָא דַּהֲוָה מַיְתֵי לֵיהּ כַּנְתָּא דְּפֵירֵי כָּל מַעֲלֵי שַׁבְּתָא. הַהוּא יוֹמָא נָגַהּ לֵיהּ וְלָא אָתָא. שָׁקַל, עְשַׂר מִפֵּירֵי דְּבֵיתֵיהּ עִילּוּיַהוּ. אָתָא לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי חִיָּא, אָמַר לֵיהּ: שַׁפִּיר עָבַדְתְּ, דְּתַנְיָא: (דברים י״ד:כ״ג) ״לְמַעַן תִּלְמַד לְיִרְאָה אֶת ה׳ אֱלֹהֶיךָ כָּל הַיָּמִים״, אִלּוּ שַׁבָּתוֹת וְיָמִים טוֹבִים. לְמַאי הִלְכְתָא? אִילֵימָא לְעַשּׁוּרֵי וּמֵיכַל, אִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמִשְׁרֵי טְלָטוּל דְּרַבָּנָן? אֶלָּא לָאו כִּי הַאי גַּוְנָא. אָמַר לֵיהּ: וְהָא אַקְרִיוּן בְּחֶלְמָא: ״קָנֵה רָצוּץ״? מַאי לָאו, הָכִי קָאָמְרִי לִי: (מלכים ב י״ח:כ״א) ״הִנֵּה בָטַחְתָּ לְךָ עַל מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ הַזֶּה״? לָא, הָכִי קָאָמְרִי לָךְ: (ישעיהו מ״ב:ג׳) ״קָנֶה רָצוּץ לֹא יִשְׁבּוֹר, וּפִשְׁתָּה כֵּהָה לֹא יְכַבֶּנָּה״:

ד מו תַּנְיָא: (דברים כ״ג:ט״ז) ״לֹא תַסְגִּיר עֶבֶד אֶל אֲדֹנָיו״. רַבִּי אוֹמֵר: בְּלוֹקֵחַ עֶבֶד עַל מְנָת לְשַׁחְרְרוֹ הַכָּתוּב מְדַבֵּר. הֵיכִי דָּמֵי? אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: דְּכָתַב לֵיהּ: לְכְשֶׁאֶקָּחֵךְ, חֲרֵי עַצְמְךָ קָנוּי לְךָ מֵעַכְשָׁיו:

ה מז תַּנְיָא: (ויקרא כ״א:ז׳) ״וְאִשָּׁה גְּרוּשָׁה מֵאִישָׁהּ״, אֲפִלּוּ לֹא נִתְגָּרְשָׁה אֶלָּא מֵאִישָׁהּ, פְּסוּלָה לְכְהֻנָּה. וְהֵינוּ רֵישָׁא דְּגַט שֶׁפּוֹסֵל בִּכְהֻנָּה.

ו מח אָזַל רַבִּי אֶלְעָזָר אָמַר לִשְׁמַעְתָּא בֵּי מִדְרָשָׁא, וְלָא אָמְרָהּ מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן. שָׁמַע רַבִּי יוֹחָנָן, אִיקַּפַּד. עוּל לְגַבֵּיהּ רַבִּי אַמִּי וְרַבִּי אַסִי. אָמְרוּ לֵיהּ: לֹא כָּךְ הָיָה הַמַּעֲשֶׂה בְּבֵית הַכְּנֶסֶת שֶׁל טְבֶרְיָא, בְּנֶגֶרְשֶׁיש בְּרֹאשׁוֹ גְּלוּסְטְרָא, וְנִתְחַלְקוּ בּוֹ רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי יוֹסֵי, עַד שֶׁקָּרְעוּ סֵפֶר תּוֹרָה בַּחֲמָתָן? ׳קָרְעוּ׳ סַלְקָא דַּעְתָּךְ?! אֶלָּא אֵימָא: שֶׁנִּקְרַע סֵפֶר תּוֹרָה בַּחֲמָתָן. וְהָיָה שָׁם רַבִּי יוֹסֵי בֶּן קִסְמָא, אָמַר: תָּמֵהַּ אֲנִי אִם לֹא יִהְיֶה בֵּית הַכְּנֶסֶת זוֹ, בֵּית עֲבוֹדָה זָרָה, וְכֵן הֲוָה. הָדַר אִיקַּפַּד טְפֵי, אָמַר: חַבְרוּתָא נַמִּי? עַל לְגַבֵּהּ רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי, אָמַר [לוֹ: כְּתִיב:] (יהושע י״א:ט״ו) ״כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה [עַבְדּוֹ], כֵּן צִוָּה מֹשֶׁה אֶת יְהוֹשֻׁעַ, וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, לֹא הֵסִיר דָּבָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּה ה׳ אֶת מֹשֶׁה״. וְכִי כָּל דָּבָר שֶׁאָמַר יְהוֹשֻׁעַ, הָיָה אוֹמֵר לָהֶם: כָּךְ אָמַר לִי מֹשֶׁה? אֶלָּא יְהוֹשֻׁעַ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ סְתָם, וְהַכֹּל יוֹדְעִין שְׁתּוֹרָתוֹ שֶׁל מֹשֶׁה הִיא. אַף רַבִּי אֶלְעָזָר תַּלְמִידְךָ יוֹשֵׁב וְדוֹרֵשׁ סְתָם, וְהַכֹּל יוֹדְעִין (כי) [שֶׁהַתּוֹרָה] שֶׁלְּךָ הִיא. אָמַר לֵיהּ: מִפְּנֵי מָה אֵין אַתֶּם יוֹדְעִין לְפַיֵּס כְּבָן אִידִי חֲבֵרֵנוּ? וְרַבִּי יוֹחָנָן, מַאי טַעְמָא קַפְיֵד כּוּלֵי הַאי? דְּאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: מַאי דִּכְתִיב: (תהילים ס״א:ה׳) ״אָגוּרָה בְאָהֳלְךָ עוֹלָמִים״, וְכִי אֶפְשָׁר לוֹ לְאָדָם לָגוּר בִּשְׁנֵי עוֹלָמִים?

ז אֶלָּא אָמַר דָּוִד לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא: רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יְהִי רָצוֹן שֶׁיֹּאמְרוּ דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּי בָּעוֹלָם הַזֶּה. דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן (יהוצדק) יוֹחַי: כָּל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, שִׂפְתוֹתָיו דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בֶּן זְעִירִי, וְאִי תֵּימָא שִׁמְעוֹן נְזִירָא: מַאי קְרָאָה? (ש״ה ז) ״וְחִכֵּךְ כְּיֵין הַטּוֹב הוֹלֵךְ לְדוֹדִי לְמֵישָׁרִים, דּוֹבֵב שִׂפְתֵי יְשֵׁנִים״, כְּכֹמֶר שֶׁל עֲנָבִים. מַה כֹּמֶר שֶׁל עֲנָבִים, כֵּינָן שֶׁמַּנִּיחַ אָדָם אֶצְבָּעוֹ עָלָיו, מֵיָּד דּוֹבֵב, אַף תַּלְמִידֵי חֲכָמִים כֵּינָן שֶׁאוֹמְרִים דְּבַר שְׁמוּעָה מִפִּיהֶם בָּעוֹלָם הַזֶּה, שִׂפְתוֹתֵיהֶם דּוֹבְבוֹת בַּקֶּבֶר:

פרק יא

א יבמות פרק יא - מט ״וַיְהִי דְבַר ה׳ אֶל יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי שֵׁנִית לֵאמֹר״. (יונה ג׳:א׳) ״שֵׁנִית דִּבְּרָה עִמּוֹ שְׁכִינָה, שְׁלִישִׁית לֹא דִּבְּרָה עִמּוֹ? וְהָכְתִיב: (מלכים ב י״ד:כ״ה) ״הוּא הֵשִׁיב אֶת גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא חֲמָת עַד יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר ה׳ וגו׳, אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי הַנָּבִיא״! אָמַר רַבִינָא: עַל עִסְקֵי נִינְוֵה קָאָמַר. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: הָכִי קָאָמַר: ״כִּדְבַר ה׳ אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ יוֹנָה בֶן אֲמִתַּי״. (שנית) כְּשֵׁם שֶׁנֶּהְפְּכָה נִינְוֵה מֵרָעָה לְטוֹבָה, כָּךְ בִּימֵי יָרָבְעָם בֶּן יוֹאָשׁ, נֶהְפְּכָה לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל מֵרָעָה לְטוֹבָה:

ב תָּנוּ רַבָּנָן: הָעֻבֶּד וְהָאִשָּׁה, אֵין חוֹלְקִין לָהֶם תְּרוּמָה בְּבֵית הַגְּרָנוֹת. וּבְמָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין, נוֹתְנִין לָאִשָּׁה תְּחִלָּה וּפוֹטְרִין אוֹתָהּ מִיָּד. מַאי קָאָמַר? הָכִי קָאָמַר: בְּמָקוֹם שֶׁחוֹלְקִין מַעֲשֵׂר עָנִי, נוֹתְנִין לָאִשָּׁה תְּחִלָּה. מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם זִילּוּתָא. אָמַר רָבָא: מֵרִישָׁא, כִּי הֲווּ אַתּוּ גַּבְרָא וְאִתְּתָא לְדִינָא קַמָּאי, הֲווָה שָׁרִינָא תִּגְרָאדְגַבְרָא בְּרִישָׁא, אֲמִינָא: דְּמְחַיֵּב בְּמִצְווֹת. כֵּיוָן דְּשָׁמַעְנָא לָהָא, שָׁרִינָא תִּגְרָא דְּאִתְּתָא בְּרִישָׁא, מַאי טַעְמָא? מִשּׁוּם זִילּוּתָא:

ג אָמַר שְׁמוּאֵל: עֲשָׂרָה כֹּהֲנִים עוֹמְדִים, וּפָרַשׁ אֲחַד מֵהֶם וּבָעַל, הַוָּלָד שְׁתּוּקִי. מַאי שְׁתּוּקִי? אִילֵימָא שֶׁמִּשַּׁתְּקִין אוֹתוֹ מִנְּכָסֵי אָבִיו? פְּשִׁיטָא! מִי יָדְעִינַן אֲבוּהּ מַנּוּ? אֶלָּא שֶׁמְּשַׁתְּקִין אוֹתוֹ מִדִּין כְּהֻנָּה. מַאי טַעְמָא? אָמַר קְרָא: (במדבר כ״ה:י״ג) ״וְהָיְתָה לוֹ וּלְזַרְעוֹ אַחֲרָיו״. בָּעִינָא ״זַרְעוֹ מְיֻחָס אַחֲרָיו״ וְלֵיכָּא. מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא: אֶלָּא מֵעַתָּה, גַּבֵּי אַבְרָהָם דִּכְתִיב: (בראשית י״ז:ז׳) ״לִהְיוֹת לְךָ לֵאלֹהִים וּלְזַרְעֲךָ״, הָתָם מַאי קָמַזְהַר לֵיהּ רַחֲמָנָא? הָכִי קָאָמַר לֵיהּ: לָא תִּינְסַב כּוּתִית וְשִׁפְחָה, דְּלָא לֵיזִיל זַרְעָךְ בַּתְרָהּ:

פרק יב

א **יבמות פרק יב** - אָמַר רָבָא: גֵּר דָּן אֶת חֲבֵרוֹ דְּבַר תּוֹרָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים י״ז:ט״ו) ״שׂוֹם תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ, אֲשֶׁר יִבְחַר ה׳ אֱלֹהֶיךָ בּוֹ, מִקֶּרֶב אַחֶיךָ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ״. ׳עָלֶיךָ׳ הוּא דְּבָעִינָא ׳מִקֶּרֶב אַחֶיךָ׳, אֲבָל גֵּר, דָּן אֶת חֲבֵרוֹ גֵּר, וְאִם הָיְתָה אִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, דָּן אַפִּלּוּ יִשְׂרָאֵל. וּלְעִנְיַן חֲלִיצָה, עַד שֶׁיִּהְיֶה אָבִיו וְאִמּוֹ מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר: (שם כה) ״וְנִקְרָא שְׁמוֹ בְּיִשְׂרָאֵל״.

ב נ וְהָכְתִיב: (איוב לו) ״יְחַלֵּץ עָנִי בְעָנְיוֹ״? בְּשֶׁכַּר עָנְיוֹ יְחַלְּצֶנּוּ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. אֶלָּא הָא דִּכְתִיב: (תהלים לד) ״חֹנֶה מַלְאַךְ ה׳ סָבִיב לִירֵאָיו וַיְחַלְּצֵם״? בְּשֶׁכַּר יִרְאָיו יְחַלְּצֵם מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם. אֶלָּא הָא דִּכְתִיב: (ישעיה נח) ״וְעַצְמוֹתַיִךְ יַחֲלִיץ״, וְאָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: זוֹ, מְעֻלָּה שֶׁבִּבְרָכוֹת, וְאָמַר רָבָא: זְרוּזֵי גַּרְמֵי! אֵין, מַשְׁמַע הָכִי וּמַשְׁמַע הָכִי וְכוּ׳.

ג אָמַר לֵיהּ הַהוּא מִינָאָה לְרַבָּן גַּמְלִיאֵל: עַמָּא דְּחָלַץ לֵיהּ מָרִיהּ מִינֵיהּ, דִּכְתִיב: (הושע ה׳:ו׳) ״בְּצֹאנָם וּבִבְקָרָם יֵלְכוּ לְבַקֵּשׁ אֶת ה׳ וְלֹא יִמְצָאוּ, חָלַץ מֵהֶם״. אָמַר לֵיהּ: שׁוֹטֶה! מִי כְּתִיב: ׳חָלַץ לָהֶם׳? ׳חָלַץ מֵהֶם׳ כְּתִיב, וְאִלּוּ יָבְמָה דְּחָלְצוּ לָהּ אַחִין, מִידֵּי מְשָׁשָׂא אִית בָּהּ?

ד נא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁבַע בְּעִילוֹת בָּעַל אוֹתוֹ רָשָׁע בְּאוֹתוֹ יוֹם. שֶׁנֶּאֱמַר: (שופטים ה׳:כ״ז) ״בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב, בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפָל, בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד״. וְהָא קָא מִתְהַנְיָא מֵעֲבֵרָה? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי: כָּל טוֹבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, רָעָה הִיא אֵצֶל צַדִּיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר: (בראשית ל״א:כ״ד) ״הִשָּׁמֶר לְךָ פֶּן תְּדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב עַד רָע״. בְּשִׁלְמָא ׳רַע׳ לְחַיֵּי, אֶלָּא ׳טוֹב׳ אַמַּאי לָא? אֶלָּא שְׁמַע מִינָּהּ: טוֹבָתָן שֶׁל רְשָׁעִים, רָעָה הִיא אֵצֶל צַדִּיקִים. בְּשִׁלְמָא הָתָם, דִּלְמָא מַדְכַּר לֵיהּ שְׁמָא דַּעֲבוֹדָה זָרָה, אֶלָּא הָכָא, מַאי רָעָה אִיכָּא? דִּקָּא שָׁדֵי בָּהּ זוֹהֲמָא, דְּאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשָׁעָה שֶׁבָּא נָחָשׁ עַל חַוָּה הִטִּיל בָּהּ זוֹהֲמָא. יִשְׂרָאֵל שֶׁעָמְדוּ עַל הַר־סִינַי, פָּסְקָה זוֹהֲמָתָן. גּוֹיִים [עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים] שֶׁלֹּא עָמְדוּ עַל הַר־סִינַי, לֹא פָסְקָה זוֹהֲמָתָן:

ה נב לֵוִי נָפַק לְקַרְיָתָא. בָּעוּ מִינֵּיהּ: גְּדֵמֶת מַהוּ שֶׁתַּחֲלֹץ? יְבָמָה שֶׁרָקְקָה דָּם מַהוּ? (זֶה הַמַּאֲמָר כָּתוּב גַּם כֵּן בִּירוּשַׁלְמִי יוֹתֵר בְּאֹרֶךְ, וְהֶעְתַּקְתִּיו כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב כָּאן בַּגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ.) בְּנֵי סִימוֹנְיָא אַתּוּ לְגַבֵּי רַבִּי, אֲמְרֵי לֵיהּ: בָּעְיָא תִּתֵּן לָן חַד בַּר־נַשׁ, דְּרִישׁ וְדָאִין וְחַזָּן וְסוֹפֵר וּמַתְנְיָן וְעָבֵד לָן כָּל צָרְכָּנָן. וִיהַב לוֹן לֵוִי בַּר סִיסִי. עָשׂוּ לוֹ בִּימָה גְּדוֹלָה וְהוֹשִׁיבוּהוּ עָלֶיהָ. אַתּוֹן וְשָׁאֲלוֹן לֵיהּ: הַגְּדֵמֶת בַּמָּה הִיא חוֹלֶצֶת? וְלֹא אַגִּיבוֹן [אַנִּיבוֹן]. רָקְקָה דָּם מַהוּ? וְלָא אַגִּיבוֹן. אֲמְרִין: דִּלְמָא לֵית הוּא מָארֵי אוּלְפָן, נִשְׁאַל לֵיהּ אַגַּדְתָּא. אַתּוּ וַאֲמְרֵי לֵיהּ: מַהוּ הָדֵין דִּכְתִיב: (דניאל י׳:כ״א) ״אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת״? אִם ׳אֱמֶת׳ לָמָּה ׳רָשׁוּם׳? וְאִם ׳רָשׁוּם׳ לָמָּה ׳אֱמֶת׳? וְלָא אַגִּיבוֹן (כֵּן כָּתוּב בִּירוּשַׁלְמִי. וּבַגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ נוּסְחָא אַחֶרֶת: הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת, מִכְּלַל דְּאִיכָּא כְּתָב שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת? לָא חֲוָה בְּיָדֵיהּ. עַד כָּאן.) יְרוּשַׁלְמִי, אַתּוֹן לְגַבֵּי רַבִּי. אֲמְרִין לֵיהּ: הֲדֵין פִּיּוּסָא דַּפַּיְסִינָךְ? אָמַר לוֹן: חַייְכוֹן, בַּר־נַשׁ דְּכָוְתֵי יְהָבִית לְכוֹן. שָׁלַח, אַיְתּוּהִי וְשָׁאֵיל לֵיהּ, אָמַר לֵיהּ: הַגְּדֵמֶת בַּמָּה הִיא חוֹלֶצֶת? אָמַר לֵיהּ: בְּשִׁנָּיִךְ. רָקְקָה דָּם מַהוּ? אָמַר לֵיהּ: אִם יֵשׁ בּוֹ צַחְצוּחִית שֶׁל רֹק כָּשֵׁר. (וּבַגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ: לָא חֲוָה בְּיָדֵיהּ. אָתָא, שָׁאֵיל בֵּיהּ מִדְּרָשָׁא. אָמְרוּ לֵיהּ: מִי כְּתִיב ״וְחָלְצָה בַּיָּד״? וּמִי כְּתִיב ״וְיָרְקָה רֹק״? עַד כָּאן.) מַהוּ הָדֵין דִּכְתִיב: ״אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת״? אָמַר לֵיהּ: עַד שֶׁלֹּא נִחְתַּם גְּזַר דִּין, ׳רָשׁוּם׳. מִשֶּׁנִּחְתַּם גְּזַר דִּין, ׳אֱמֶת׳. אָמַר לֵיהּ: וְלָמָּה לֹא אַגִּיבְתִּינוֹן? אָמַר לֵיהּ: עָשׂוּ לִי בִּימָה גְּדוֹלָה, וְהוֹשִׁיבוּנִי עָלֶיהָ וְטָפַח רוּחִי עָלַי. וְקָרָא עָלָיו: (משלי ל׳:ל״ב) ״אִם נָבַלְתָּ בְּהִתְנַשֵּׂא, וְאִם זַמּוֹתָ יָד לְפֶה״. מִי גָּרַם לְךָ לְהִתְנַבֵּל בְּדִבְרֵי תוֹרָה? עַל שֶׁנִּשֵּׂאתָ בָּהֶם עַצְמְךָ. עַד כָּאן בִּירוּשַׁלְמִי. וּבַגְּמָרָא שֶׁלָּנוּ: ״אֲבָל אַגִּיד לְךָ אֶת הָרָשׁוּם בִּכְתָב אֱמֶת״, [וְכִי יֵשׁ כְּתָב שֶׁאֵינוֹ אֱמֶת]? לָא קַשְׁיָא, כָּאן בִּגְזַר־דִּין שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה, כָּאן בִּגְזַר־דִּין שֶׁאֵין עִמּוֹ שְׁבוּעָה. כִּדְרַב שְׁמוּאֵל בַּר אַמִּי, דְּאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אַמִּי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: מִנַּיִן לְגִזַר־דִּין שֶׁיֵּשׁ עִמּוֹ שְׁבוּעָה שֶׁאֵינוֹ מִתְקַיֵּם? שֶׁנֶּאֱמַר: (שמואל א ג׳:י״ד) ״וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי, אִם יִתְכַּפֵּר עֲוֹן בֵּית עֵלִי, בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה עַד עוֹלָם״.

ו אָמַר (רבא) [רַבָּה]: בְּזָבַח וּמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר הוּא בְּדִבְרֵי תּוֹרָה. אַבַּיֵי אָמַר: בְּזָבַח וּבְמִנְחָה אֵינוֹ מִתְכַּפֵּר, אֲבָל מִתְכַּפֵּר בִּגְמִילוּת חֲסָדִים. (רבא) [רַבָּה] וְאַבַּיֵי מִדְּבֵית עֲלִי קָאָתוּ. (רבא) [רַבָּה] דְּעָסַק בַּתּוֹרָה, חָיָה אַרְבְּעִין שְׁנִין. אַבַּיֵי דְּעָסַק בַּתּוֹרָה וּבִגְמִילוּת חֲסָדִים, חָיָה שִׁתִּין שְׁנִין. תָּנוּ רַבָּנָן: מִשְׁפָּחָה אַחַת הָיְתָה בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁהָיוּ מֵתִים כְּבֶן שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה שָׁנָה. בָּאוּ וְהוֹדִיעוּ אֶת רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמַר לָהֶם: שָׁמָא מִמִּשְׁפַּחַת עֲלִי אַתֶּם? שֶׁנֶּאֱמַר: (שם ב) ״וְכָל מַרְבִּית בֵּיתְךָ יָמוּתוּ אֲנָשִׁים״. לְכוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה וְתִחְיוּ. הָלְכוּ וְעָסְקוּ בַּתּוֹרָה, וְחָיוּ. וְהָיוּ קוֹרִין אוֹתָם: ״מִשְׁפַּחַת יוֹחָנָן״ עַל שְׁמוֹ. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר אוּנְיָא, אָמַר רַב: מְנַיִן לְגֵזַר־דִּין שֶׁל צִבּוּר שֶׁאֵינוֹ נֶחְתָּם? אֵינוֹ נֶחְתָּם?! וְהָכְתִיב: (ירמיה ב) ״כִּי אִם תְּכַבְּסִי בַּנֶּתֶר וְתַרְבִּי לָךְ בֹּרִית, נִכְתָּם עֲוֹנֵךְ לְפָנַי״, אֶלָּא, מְנַיִן שֶׁאִלּוּ נֶחְתָּם, מִתְקָרֵעַ? שֶׁנֶּאֱמַר: (דברים ד) ״[כִּי] מִי [וָגוֹ׳] כַּה׳ אֱלֹהֵינוּ בְּכָל קָרְאֵנוּ אֵלָיו״. וְהָכְתִיב: (ישעיה נה) ״דִּרְשׁוּ ה׳ בְּהִמָּצְאוֹ קְרָאוּהוּ בִּהְיוֹתוֹ קָרוֹב״? לָא קַשְׁיָא, הָא בְּיָחִיד, הָא בְּצִבּוּר. וְיָחִיד אֵימַת? אָמַר רַב נַחְמָן, אָמַר רַב הַבָּה בַּר אָבוּהּ: אִלּוּ עֲשָׂרָה יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים:

ז נד רַבִּי חִיָּא וְרַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר רַבִּי הֲווּ יָתְבִי. פָּתַח חַד מִינַּיְהוּ וְאָמַר: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עֵינָיו לְמַטָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: (מלכים א ט׳:ג׳) ״וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל הַיָּמִים״. וְחַד אָמַר:*) עֵינָיו לְמַעְלָה, שֶׁנֶּאֱמַר: (איכה ג׳:מ״א) ״נִשָּׂא לְבָבֵנוּ אֶל כַּפָּיִם אֶל אֵל בַּשָּׁמָיִם״. אַדְּהָכִי אָתָא רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי לְגַבַּיְהוּ, אָמַר לְהוּ: בְּמַאי עַסְקִיתוּ? אָמְרוּ לֵיהּ: בִּתְפִלָּה. אָמַר לָהֶם: כָּךְ אָמַר אַבָּא: הַמִּתְפַּלֵּל צָרִיךְ שֶׁיִּתֵּן עֵינָיו לְמַטָּה וְלִבּוֹ לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ שְׁנֵי מִקְרָאוֹת הַלָּלוּ. אַדְּהָכִי אָתָא רַבִּי לְמִתִיבְתָּא, אִינְהוּ דַּהֲווּ קָלִילֵי, (עול) יָתְבִי בְּדוּכְתַּיְהוּ. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, אַגַּב יוּקְרֵיהּ הֲוָה מַפְסַע וְאָזִיל. אָמַר לֵיהּ אַבָּדָן: מִי הוּא זֶה שֶׁמַּפְסִיעַ עַל רָאשֵׁי עַם קָדֵשׁ? אָמַר לֵיהּ: אֲנִי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי, שֶׁבָּאתִי לִלְמֹד תּוֹרָה מִפִּי רַבִּי. אָמַר לֵיהּ: וְכִי אַתָּה הָגוּן לִלְמוֹד תּוֹרָה מִפִּי רַבִּי? אָמַר לֵיהּ: וְכִי מֹשֶׁה הָיָה רָאוּי לִלְמוֹד תּוֹרָה מִפִּי הַגְּבוּרָה?! אָמַר לֵיהּ: וְכִי מֹשֶׁה אַתָּה?! אָמַר לֵיהּ: וְכִי רַבְּךָ אֱלֹהִים הוּא?! אָמַר רַב יוֹסֵף: שַׁקְלֵיהּ רַבִּי לְמִטַרְפְסֵיהּ, דְּקָאָמַר לֵיהּ: ׳רַבְּךָ׳ וְלָא: ׳רַבִּי׳. אַדְּהָכִי אִתְיָא יָבָמָה לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי (למחלץ). אָמַר לֵיהּ רַבִּי לְאַבְּדָן: פּוּק בְּדָקֵּה! לְבָתַר דְּנָפַק, אָמַר לֵיהּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: כָּךְ אָמַר אַבָּא: (דברים כה) ׳אִישׁ׳ כָּתוּב בַּפָּרָשָׁה, אֲבָל אִשָּׁה, בֵּין גְּדוֹלָה וּבֵין קְטַנָּה. אָמַר לֵיהּ: (רבי לאבדן: תוב אדוכתיך) [תָּא], לָא צְרִיכַת, כְּבָר הוֹרָה זָקֵן. הֲוָה קָא מַפְסַע אַבָּדָן וְאָתֵי. אָמַר לְהוּ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרַבִּי יוֹסֵי: מִי שֶׁצָּרִיךְ לוֹ עַם קָדֵשׁ, יִפְסַע עַל רָאשֵׁי עַם קָדֵשׁ. מִי שֶׁאֵין לוֹ צָרִךְ עַם קָדֵשׁ, הֵיאַךְ יִפְסַע עַל רָאשֵׁי עַם קָדֵשׁ? אָמַר לֵיהּ רַבִּי לְאַבְּדָן: קוּם בְּדוּכְתָּךְ!

ח תָּנָא: בְּאוֹתָהּ שָׁעָה נִצְטָרַע אַבָּדָן, וְטָבְעוּ שְׁנֵי בָּנָיו, וּמָאנוּ שְׁתֵּי כַּלּוֹתָיו. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: בְּרִיךְ רַחֲמָנָא דְּכַסְפֵּיהּ לְאַבְּדָן בְּהַאי עָלְמָא.

פרק יג

א יבמות פרק יג - [מַאי דִּכְתִיב: (איכה ה׳:ד׳) ״מֵימֵינוּ בְּכֶסֶף שָׁתִינוּ, עֵצֵינוּ בִּמְחִיר יָבֹאוּ״. בִּשְׁעַת הַסַּכָּנָה נִתְבַּקֵּשָׁה הֲלָכָה זוֹ: חֲרֵי שֶׁיָּצָתָה מֵרֹאשׁוֹן בְּגֵט, וּמִשֵּׁנִי בְּמֵאוֹן, מַהוּ שֶׁתַּחֲזֹר לָרִאשׁוֹן? שָׁכְרוּ אָדָם אֶחָד בְּאַרְבַּע מֵאוֹת זוּז, וְשָׁאֲלוּ אֶת רַבִּי עֲקִיבָא בְּבֵית הָאֲסוּרִין וְאָסַר. אֶת רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָה בִּנְצִיבִין וְאָסַר].

ב נה תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: לְעוֹלָם יִדְבַּק אָדָם בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים וְיִתְרַחֵק מִן שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים; יִדְבַּק בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: בַּחֲלִיצָה וּבַהֲבָאַת שָׁלוֹם וּבַהֲפָרַת נְדָרִים. בַּחֲלִיצָה, כְּאַבָּא שָׁאוּל, דְּתַנְיָא: אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר: הַכּוֹנֵס אֶת יְבִמְתּוֹ לְשֵׁם נוּי, לְשֵׁם אִשּׁוּת, לְשֵׁם דָּבָר אַחֵר, כְּאִלּוּ פּוֹגֵעַ בְּעֶרְוָה, וְקָרוֹב בְּעֵינַי לִהְיוֹת הַוָּלָד מַמְזֵר. בַּהֲבָאַת שָׁלוֹם, דִּכְתִיב: (תהילים ל״ד:ט״ו) ״בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ״, וְאָמַר רַבִּי אַבָּהוּ: אַתְיָא ׳רְדִיפָה׳ ׳רְדִיפָה׳, כְּתִיב הָכָא: ״בַּקֵּשׁ שָׁלוֹם וְרָדְפֵהוּ״, וּכְתִיב הָתָם: (משלי כ״א:כ״א) ״רֹדֵף צְדָקָה וָחָסֶד, יִמְצָא חַיִּים צְדָקָה וְכָבוֹד״.

ג בַּהֲפָרַת נְדָרִים, כְּרַבִּי נָתָן, דְּתַנְיָא: רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: הַנּוֹדֵר, כְּאִלּוּ בָּנָה בָּמָה, וְהִמְקִימוֹ, כְּאִלּוּ הִקְרִיב עָלֶיהָ קָרְבָּן. וְיִתְרַחֵק מִשְּׁלֹשָׁה דְּבָרִים; מִן הַמֵּאוּנִים וּמִן הַפְּקֻדּוֹנוֹת וּמִין הָעֲרֻבּוֹנוֹת. מִן הַמֵּאוּנִים, דִּילְמָא גָּדְלָה וּמִיחְרְטָא בָּהּ. מִן הַפְּקָדוֹן, בְּבַר מָתָא, דְּבִיתֵיהּ כִּי בֵּיתֵיהּ דְּמִי. מִן הָעֲרֻבּוֹנוֹת, בְּעָרְבֵי שֶׁל־צִיּוֹן. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק: מַאי דִּכְתִיב: (משלי י״א:ט״ו) ״רַע יֵרוֹעַ כִּי עָרַב זָר״, רָעָה אַחַר רָעָה תָּבוֹא לְמִקַּבְּלֵי גִּרִים, וְלָעֲרֵבֵי שֶׁל־צִיּוֹן, וְלַתּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה. מִקַּבְּלֵי גֵּרִים, כְּרַבִּי חֶלְבּוֹ. דְּאָמַר רַבִּי חֶלְבּוֹ: קָשִׁים גֵּרִים לְיִשְׂרָאֵל כְּסַפַּחַת בָּעוֹר. עָרֵבֵי שֶׁל־צִיּוֹן, דְּעַבְדֵי שְׁלוּחֵי־דּוֹן. תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה, דְּתַנְיָא: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הָאוֹמֵר: אֵין לוֹ תוֹרָה, אֵין לוֹ תוֹרָה. פְּשִׁיטָא?! אֶלָּא, כָּל הָאוֹמֵר: אֵין לוֹ אֶלָּא תוֹרָה, אֵין לוֹ אֶלָּא תוֹרָה. הָא נַמִי פְּשִׁיטָא! אֶלָּא דַּאֲפִלּוּ תוֹרָה אֵין לוֹ! מַאי טַעְמָא? אָמַר רַב פָּפָּא: אָמַר קְרָא: (דברים ח) ׳וּלְמַדְתֶּם׳ ׳וַעֲשִׂיתֶם׳, כָּל שֶׁיֵּשְׁנוֹ בַּעֲשִׂיָּה יֶשְׁנוֹ בִּלְמִידָה. כָּל שֶׁאֵינוֹ בַּעֲשִׂיָּה אֵינוֹ בִּלְמִידָה. וְאִי בָּעֵית אֵימָא: לְעוֹלָם כִּדְקָאָמַרְתְּ מֵעִיקָּרָא: כָּל הָאוֹמֵר אֵין לוֹ אֶלָּא תוֹרָה, אֵין לוֹ אֶלָּא תוֹרָה, [וּדְקָאָמַרְתְּ: הָא נַמִי פְּשִׁיטָא?!] לָא צְרִיכָא, דְּקָא מַגְמַר לְאַחֲרִינֵי וְאָזְלֵי וְעָבְדֵי. מַהוּ דְּתֵימָא: אִית לֵיהּ אַגְרָא לְדִידֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן! וְאִי בָּעֵית אֵימָא: תּוֹקֵעַ עַצְמוֹ לִדְבַר הֲלָכָה, בְּדִינָא דְּאָתֵי דִּינָא לְקַמֵּיהּ, וְנָמַר הֲלָכָה וּמָדְמִי מִלְּתָא לְמִלְּתָא, וְאִית לֵיהּ רַבָּה וְלָא אָזִיל מַשְׁאִיל. דְּאָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָנִי, אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: לְעוֹלָם יִרְאֶה דָּיָן עַצְמוֹ, כְּאִלּוּ חֶרֶב מְנַחַת לוֹ בֵּין

יַרכוֹתָיו וְגֵיהִנֹּם פְּתוּחָה לוֹ מִתַּחְתָּיו, שֶׁנֶּאֱמַר: (שיר השירים ג׳:ז׳) ״הִנֵּה מִטָּתוֹ שֶׁלִּשְׁלֹמֹה שִׁשִּׁים גִּבֹּרִים סָבִיב לָהּ מִגִּבֹּרֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ׳ מִפַּחַד בַּלֵּילוֹת״. מִפַּחַד שֶׁל גֵּיהִנֹּם שֶׁדּוֹמָה לְלַיְלָה:

פרק יד

א יבמות פרק יד - אין אגדות בפרק זה.

פרק טו

א יבמות פרק טו - אָמַר לֵיהּ רַבִּינָא לְרָבָא: הַמְזַכֶּה גֵּט לְאִשְׁתּוֹ בְּמָקוֹם קְטָטָה מַהוּ? כֵּיוָן דְּאִית לֵיהּ קְטָטָה בַּהֲדָהּ, זְכוּת הוּא לָהּ, אוֹ דִילְמָא, נֵיחָא דְּגוּפָהּעָדִיף לָהּ? תָּא שְׁמַע: דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי: טַב לְמֵיתַב טַן דּוּ מִלְּמֵיתַב אַרְמְלוּ. אַבַּיֵי אָמַר: דְּשׁוּמְשְׁמָנָא גַּבְרָא, כּוּרְסָהּ בֵּי חָרְתָא רָמוּ לָהּ. רַב פָּפָּא אָמַר: דְּנַפָּצָא גַּבְרָא, תִּיקְרֵי בְּסִיפֵּי בָּבָאוֹתֵיתִיב. רַב אַשִׁי אָמַר: דְּקוּלְסָא גַּבְרָא, לָא בָּעֵי טָלָפְחֵי לְקִידְרָא. תָּנָא: וְכֻלָּן מְזַנּוֹת וְתוֹלוֹת בְּבַעֲלֵיהֶן:

פרק טז

א יבמות פרק טז - מַתְנִיתִין. אֵין מְעִידִין אֶלָּא עַל פַּרְצוּף פָּנִים עִם הַחֹטֶם וְכוּ׳. גְּמָרָא. תָּנוּ רַבָּנָן: פַּדַּחַת בְּלֹא פַּרְצוּף פָּנִים, פַּרְצוּף פָּנִים בְּלֹא פַּדַּחַת, אֵין מְעִידִין עַד שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵיהֶם עִם הַחֹטֶם. אָמַר אַבַּיֵי, וְאִיתֵּימָא רַב כַּהֲנָא: מַאי קְרָא? (ישעיה ג) ״הַכָּרַת פְּנֵיהֶם עָנְתָה בָּם״. אַבָּא בַּר מַרְתָּא, דְּהוּא אַבָּא בַּר מַנְיוּמִי, הֲוּו מַסְקֵי בֵּיהּ דְּבֵי רֵישׁ גָּלוּתָא זוּזֵי. אֲיָתִי קִירָא, דָּבַק בְּבִלְיָתָא, דָּבַק בְּאַפּוּתֵּיהּ, חָלַף קַמַּיְהוּ וְלָא (אישתמודעיה) [בָּשְׁקְרוּהָ].

ב נו הַהוּא גַּבְרָא דְּטָבַע בְּאַגְמָא דְּסַמְקֵי, אַנְסִיב רַב שִׁילָא לִדְבִיתְהוּ. אָמַר לֵיהּ רַב לִשְׁמוּאֵל: תָּא נְשַׁמְּתֵיהּ.

ג אָמַר לֵיהּ: נִשְׁלַח לֵיהּ בְּרִישָׁא. שָׁלְחוּ לֵיהּ: מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה אוֹ מֻתֶּרֶת? שָׁלַח לְהוּ: אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה! וְאַגְמֵי דְּסַמְקֵי, מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף, אוֹ שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף? שָׁלַח לְהוּ: מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף הֵם! וּמַר, מַאי טַעְמָא עָבַד הָכִי? מִיטְעָא טָעִינָא, אֲנָא סָבְרִי: כֵּיוָן דְּקָווּ וְקָיְמֵי, כְּמַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף דָּמֵי, וְלָא הִיא, כֵּיוָן דְּאִיפְּא גַּלֵּי, אֵימוּר, גַּלֵּי אַשְׁפְּלוּהָ. קְרִי שְׁמוּאֵל עֲלֵיהּ דְּרַב: (משלי יב) ״לֹא יְאַנֶּה לַצַּדִּיק כָּל אָוֶן״. קְרִי רַב עֲלֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל: (שם יא) ״וּתְשׁוּעָה בְּרֹב יוֹעֵץ.

ד אָמַר רַב אַשִׁי: הָא דְּאָמְרִי רַבָּנָן: מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה, הַנֵּי מִילֵּי בְּאִינִישׁ דְּעָלְמָא, אֲבָל צוּרְבָא מֵרַבָּנָן, לָא. אִי דְּסָלִיק, קָלָא אִית לֵיהּ, וְלָא הִיא! לָא שְׁנָא אִינִישׁ דְּעָלְמָא וְלָא שְׁנָא צוּרְבָא מֵרַבָּנָן, דִּיעֲבַד אֵין לְכַתְּחִלָּה לָא.

ה נז תַּנְיָא: אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בִּסְפִינָה, וְרָאִיתִי סְפִינָה אַחַת שֶׁנִּשְׁבְּרָה, (בים) וְהָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבָּהּ, וּמַנּוּ? רַבִּי עֲקִיבָא. וּכְשֶׁעָלִיתִי בַּיַּבָּשָׁה, בָּא וְיָשַׁב וְדָן לְפָנַי בַּהֲלָכָה. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, מִי הֶעֱלָךְ? אָמַר לִי: דַּף שֶׁל סְפִינָה נִזְדַּמֵּן לִי, וְכָל גַּל וְגַל שֶׁבָּא עָלַי, נִעְנַעְתִּי לוֹ רֹאשִׁי. מִכָּאן אָמְרוּ חֲכָמִים: אִם יָבֹאוּ רְשָׁעִים עַל אָדָם יְנַעְנֵעַ לוֹ רֹאשׁוֹ. אָמַרְתִּי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה: כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים שֶׁאוֹמְרִים: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף, מֻתֶּרֶת! מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, אֲסוּרָה! תַּנְיָא: אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא: פַּעַם אַחַת הָיִיתִי מְהַלֵּךְ בִּסְפִינָה, וְרָאִיתִי סְפִינָה אַחַת שֶׁמִּטְּרָפְתַּבַּיִם, וְהָיִיתִי מִצְטַעֵר עַל תַּלְמִיד חָכָם שֶׁבָּהּ. וּמַנּוּ? רַבִּי מֵאִיר. כְּשֶׁעָלִיתִי לְמִדִּינַת קַפּוּטְקְיָא, בָּא וְיָשַׁב וְדָן לְפָנַי בַּהֲלָכָה. אָמַרְתִּי לוֹ: בְּנִי, מִי הֶעֱלָךְ? אָמַר לִי: גַּל טְרַדְנִילַחֲבֵרוּ, וַחֲבֵרוּ לַחֲבֵרוּ, עַד שֶׁהֶקִיאוּנִי לַיַּבָּשָׁה. אָמַרְתִּי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה: כַּמָּה גְּדוֹלִים דִּבְרֵי חֲכָמִים, שֶׁאָמְרוּ: מַיִם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם סוֹף, אִשְׁתּוֹ מֻתֶּרֶת! מַיִם שֶׁאֵין לָהֶם סוֹף, אִשְׁתּוֹ אֲסוּרָה!

ו נח תָּנוּ רַבָּנָן: מַעֲשֶׂה בְּבִתּוֹ שֶׁל נְחוּנְיָא חוֹפֵר שִׁיחִין, שֶׁנָּפְלָה לַבּוֹר הַגָּדוֹל, וּבָאוּ וְהוֹדִיעוּ לְרַבִּי חֲנִינָא בֶּן דּוֹסָא. שָׁעָה רִאשׁוֹנָה, אָמַר לָהֶם: שָׁלוֹם. שְׁנִיָּה, אָמַר לָהֶם: שָׁלוֹם. שְׁלִישִׁית, אָמַר לָהֶם: עֲלָתָה. אָמַר לָהּ: בִּתִּי, מִי הֶעֱלָךְ? אָמְרָה לוֹ: זָכָר שֶׁל רְחֵלִים נִזְדַּמֵּן לִי, וְזָקֵן מַנְהִיגוֹ. אָמְרוּ לוֹ: וְכִי נָבִיא אַתָּה? אָמַר לָהֶם: לֹא נָבִיא אָנֹכִי, וְלֹא בֶּן נָבִיא אָנֹכִי. אֶלָּא דָּבָר שֶׁהַצַּדִּיק מִתְעַסֵּק בּוֹ, [לֹא] יִכָּשֵׁל בּוֹ זַרְעוֹ. אָמַר רַבִּי אַבָּא: אַף עַל פִּי כֵן מֵת בְּנוֹ בַּצָּמָא, שֶׁנֶּאֱמַר: (תהילים נ׳:ג׳) ״וּסְבִיבָיו נִשְׂעָרָה מְאֹד״, מְלַמֵּד, שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְדַקְדֵּק עִם סְבִיבָיו כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה. רַבִּי חֲנִינָא אוֹמֵר, מֵהָכָא: (שם פט) ״אֵל נַעֲרָץ בְּסוֹד קְדֹשִׁים רַבָּה, וְנוֹרָא עַל כָּל סְבִיבָיו״.

ז מַתְנִיתִין. מַעֲשֶׂה בְּצַלְמוֹן, בְּאֶחָד שֶׁאָמַר: אֲנִי [אִישׁ] פְּלוֹנִי בֶּן אִישׁ פְּלוֹנִי, נִשְׁכַּנִי נָחָשׁ, וַהֲרֵי אֲנִי מֵת. וְהָלְכוּ וְלֹא הִכִּירוּהוּ, וְהָלְכוּ וְהִשִּׂיאוּ אֶת אִשְׁתּוֹ. גְּמָרָא. וְדִלְמָא שַׁד הוּא? אָמַר רַב יְהוּדָה, אָמַר רַב: שֶׁרָאוּ לוֹ דְּמוּת אָדָם. אִינְהוּ נַמִּי דָּמוּ! דְּחָזוּ לֵיהּ בָּבוּאָה. וְאִינְהוּ נַמִּי אִית לְהוּ בָּבוּאָה! דְּחָזוּ לֵיהּ בָּבוּאָה

דְּבָבוּאָה. וְדִילְמָא לְדִידְהוּ נַמִּי אִית לְהוּ בָּבוּאָה דְּבָבוּאָה? אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: אָמַר לִי יוֹנָתָן שִׁידָא: בָּבוּאָה אִית לְהוּ, בָּבוּאָה דְּבָבוּאָה לֵית לְהוּ:

ח [אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, אָמַר רַבִּי חֲנִינָא: תַּלְמִידֵי חֲכָמִים מַרְבִּים שָׁלוֹם בָּעוֹלָם, שֶׁנֶּאֱמַר: (ישעיהו נ״ד:י״ג) ״וְכָל בָּנַיִךְ לִמּוּדֵי ה׳ וְרַב שְׁלוֹם בָּנָיִךְ״.

ט הַדֶּרֶן עָלָךְ מַסֶּכֶת יְבָמוֹת